

1913
NOVEMBER
XI-SZÁM

GRAFIKAI SZEMLÉ

HAVI-FOLYÓIRAT-A.GRAFIKAI-IPARÁGAK
SZÁMÁRA.FEDELŐS-SZERKESZTŐ.WANKO
VILMOS.FŐMUNKATÁRS.GONDOS.IGNÁC
KIADJA.A.MAGYARORSZÁGI.KÖNYVNYOM-
DÁSZOK.ÉS.ROKONSZAKMABELIEK.SZAK-
KÖRE.MEGJELENIK.MINDEN.HÓ.VÉGÉN

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA. A MAGYARORSZÁGI KÖNYVNYOMDÁSZOK ÉS ROKONSZAKMABELIEK SZAKKÖRÉNEK KÖZLÖNYE

Lapunk jelen számának hosszabb közleményei a következők: *Román Antal*: Az első teendő. — *Reich Jenő*: A nagyváradi kiállításunkról. — *Rasofszky Andor*: A szedőgép és a szedés művészete. — Térképek nyomtatása. — *Körinek F. József (Wien)*: Amerikai reklámokról (II. közlemény három melléklettel, 15 ábrával). — A könyvnyomtató munkaköréből (*R-r*: A lemezek romlása három-, illetve négyszínnyomtatás alkalmával. — *A. A. B.*: Másolható nyomás előállításánál. — Hány nyomdász látott már papírhajtogatató gépet? — *Gv.*: Mi előnyösebb: a könyv- vagy a könyvnyomtatás). — *R. Tóth József (Szászváros)*: Stílus és divat. — *Grünhut Jakab*: Aralakulatok a nyomdaiparban (második és befejező közlemény).

AZ ELSŐ TEENDŐ

„Felszólalásomnak célja segítséget nyújtani ama törekvésnek, hogy a nyomdászt már ifjú korában rajzra tanítsák, dacára azoknak a rendelkezéseknek, melyek a nyomdászt az ipariskolákban a rajzoktatás alól kizárják.” — „Felszólítom a nyomdatulajdonosokat, hogy a Könyvnyomdászok Szabköriével együttesen lépjenek fel az illetékes köröknel, hogy szüntessék meg az oktatási törvénynek azon rendelkezését, melyek az iparfejlesztést megnehezítik. A magam részéről készséggel rendelkezésre állok minden olyan törekvésnek, mely a szakfejlesztést elősegíti.”

Szücs Izsó nagyváradi ipariskolai igazgató mondotta e szavakat abból az alkalomból, amikor a nagyváradi szaktársak október hó 19-én nyomtatványkiállításrendeztek oly célból, hogy bemutassák Nagyvárad közönségének a magyar könyvnyomdászat haladását, mai fejlettségét — és azt a nemes buzgóságot, amellyel ezt a haladást a munka szerény

napszamosai elősegíteni igyekeztek.

A kiállításon Körünk kiküldöttel képviseltette magát, aki arról tartott előadást, hogy: „Szükség-e a nyomdásznak rajzolni tudni?”

A kiállítás lefolyásáról lapunk más helyén olvasható a helyicsoport hivatalos jelentése, ehelyütt azonban nem mulasztjuk el foglalkozni a kiállításon lefolyt egy nevezetes eseménnyel, amely eseményről s általában az egész kiállításról a nagyváradi helyi lapok nagy rokonszenvvel és elismeréssel számoltak be s amelyek egyikéből a fent idézett sorokat vettük.

A kiállítás lefolyása — a nagyváradi szaktársak dicséretére legyen mondva — oly impozáns, oly sikerült volt, hogy annak hatása alatt a jelenlevő *Szücs Izsó* ipariskolai igazgató az előadás végén szóásra emelkedett és a fentidézett szavakkal buzdította a nagyváradi szaktársakat és nyomdatulajdonosokat a további legsürgősebb teendőkre nézve.

Ez a legsürgősebb teendő szerinte az, hogy a vidéki nyomdásztanoncokra nézve az ipariskolákban a *szakrajz*, de legalább is a *rajzoktatás kötelezővé tétessék*.

Ugyanis a vidéken még mindig úgy kezelik az oktatási törvényeket, hogy a nyomdásznak nincs szüksége rajztudásra s így a tanoncok a rajzórák

alól *fel vannak mentve*, azaz egyenesen ki vannak zárva.

Ha a vidéki nyomdász rajzolni akar tanulni, azt csak felszabadulása után teheti meg a felnöttek oktatására rendezett tanfolyamokon — ha ilyenek vannak. Azonban ekkor is a jelentkezésnél zavarba hozza a felvételt eszközölő tanárt: mert ez nem tudja hamarjában, hogy melyik szakcsoporthoz ossza be a jelentkezőt. *A nyomdászatnak mint ipar-szaknak nincs tanszéke az ipariskolákban.*

Ezt a hiányt akarja pótolni a Szakkör úgy a fővárosban, mint a vidéken, midőn szaktanfolyamokat rendez és azon legelső sorban a *szakrajzot*, a nyomdászra nézve legszükségesebbet kultiválja, kezdve azt annak alfáján, a betűvetésen, folytatva minden, a nyomdászra nézve szükséges ágazatával.

Nagy hátránya e tanfolyamoknak az, hogy szaktársaink elenyésző csekély részének van csak némi rajztudása. A nagy többség nem szerezhette ezt meg tanonckorában, mert az ipariskolákban nincs kötelező rajzoktatás. Így tehát meglelt férfikorban kell elsajátítania a rajztudás elemeit, amivel bizony sok idő megy veszendőbe, sőt mi több, sok ambíció lohad le a kezdet nehézségei alatt, sok hallgató marad el a tanfolyamokról abban a hitben, hogy ő már *elkészült* a kezdet nehézségeivel megbirkózni.

Tagadhatatlan tény, hogy a napi *munka után*, fáradt testtel és elmével végzett önképzés lassan, nehezen halad előre — azonban erős akarattal mindent el lehet érni.

A Szakkör vezetősége és azok a szaktársak, akik az oktatás munkáját magukra vállalták, mindent elkövetnek, hogy tanulni akaró szaktársainkat ebbeli törekvésükben támogassák. Elkövet mindent, hogy a *jelen* nyomdászgeneráció ifjú gardájának tanulási kedvét felébressze. Elkövet mindent, hogy a *jövő* generáció boldogulásának útját előkészítse, amint megtették elődeink is — értünk.

Hogy lefektethessük a rendszeres szakképzés alapkövét, *szakiskolára* volna szükségünk. Miután azonban erre *ezidőszertint* saját erőnkől képesek nem vagyunk, kötelességünk megtenni mindent, hogy az ország minden városában oly intézményeket létesítsünk, amelyek a szakiskolát némileg pótolják — és ezek a szaktanfolyamok.

Mindenütt, ahol sikerül szaktársainkban felébreszteni a tanulási kedvet, rendszeresíteni kell ezeket a szaktanfolyamokat. Ha együtt van egy kisebb-nagyobb csoport s ez eredményeket tud felmutatni — mint nagyváradi szaktársaink —, a városi tanácshoz, az iparkamarákhoz, a nyomdafőnökökhöz kell fordulni anyagi és erkölcsi segélyért.

Ha a fiókok vezetői nincsenek tisztában az ilyirányu teendőkkal, forduljanak a központhoz, ez ellátja őket a szükséges utbaigazítással.

Az oly városokból, ahol már vannak ilyirányu tanfolyamok, sürgősen értesítsék a központot, hogy a tanoncok részesülnek-e rajzoktatásban, vagy az

oktatási törvény rendelkezése szerint fel vannak-ez alól mentve.

A jövőbe vetett reménnyel építjük fel ez intézményeinket s ezt olyképen óhajtuk tenni, hogy az egész országban egyöntetűen küzdünk e célért.

A Szakkör az egész országban egyformán, egyöntetűen, egy meghatározott rendszerben óhajtatni, nevelni.

A munka lassan, de biztosan halad előre.

Amikor ebbeli törekvésünkben segítséget ajánlanak fel, el kell fogadnunk a felénk nyújtott kezét, hogy minél előbb megvalósíthassuk célunkat: a munkásnemzedéket kiképezni szakmájának, a jövőnek!

Ezidőszerint a nagyváradai szaktársakon — a Szakkör legnagyobb vidéki szakcsoportján — a sor, hogy az oktatási törvények téves rendelkezését minél előbb megváltoztassák — Szűcs Izsó ipariszkolai igazgató felajánlott segítségével. Az ország többi szakcsoportjai pedig kövessék a nemes példát.

Ez legyen az első teendő!

ROMÁN ANTAL

NAGYVÁRADI KIÁLLÍTÁSUNKRÓL

Október hó 19-én nyílt meg Nagyváradon évek hosszú sora óta ismét az első nyomtatványkiállítás. A Szakkör nagyváradai csoportja, mely alakulása óta állandóan agitatorikus tevékenységet fejtett ki a csoport fejlesztése érdekében, a nyáron levélfej szedésére és nyomására tüzött ki díjakat, majd pedig nyomtatványkiállítás rendezésével kívánta a szakfejlesztést szolgálni. És mind a kettő sikerült. A Szakkör nagyváradai csoportjára azonban óriási munka vár még és biztat a remény, hogy nagyváradai szaktársaink összetartással, lelkesedéssel és ambícióval továbbra is dolgozni fognak a szaktudás fejlesztéséért, mely mindenkinek meghozza a gyümölcsét.

Délelőtt 10 órakor nyitotta meg a polgári iskola rajztermében a csoport elnöke, Zeman János szaktárs a kiállítást, melyen a nagyváradai szaktársak és nyomdatulajdonosok, valamint az érdeklődő közönség szép számmal jelent meg. Zeman János szaktárs szép szavakkal ecsetelte a kiállítás közönségének a

Szakkör célját és munkájának fontosságát, majd felkérte Kún Kornél szaktársat, központi küldöttet, felolvasásának megtartására.

Kún Kornél szaktárs előadása, melyet „Szükséges-e a nyomdásznak rajzolni tudni?” címen tartott, rendkívül tanulságos volt. Egyszerűen és könnyen érthetően, szemléltető módon, saját rajzmintáival illusztrálva fejtegette, hogy a szedőgépek technikája rohamosan fejlődik és az ugynevezett kompressz-munkák nagy részét már gépen állítják elő, kénytelen tehát a nyomdász arra törekedni, hogy a többi ágazatokban képezze ki magát, hogy a géppel szemben is megállja a helyét. Ezen újabb átalakulások következménye pedig az, ha a nyomdász a korrallal haladni akar: *igenis szüksége van rajztudásra*. Végül kéri a szaktársakat, hogy mint nyomdászok ne csak a szerzettségben legyenek az elsők, hanem a szaktudásban is és ennek elérése érdekében ragadjanak meg minden eszközt.

Kún Kornél nagy tetszést aratott előadása után Szűcs Izsó ipariszkolai igazgató szólalt fel. Felszólalásában rámutat az iparoktatási törvény azon rendelkezésére, mely a nyomdásztanoncot kizárja a rajzközpontból. Felhívja a Szakkört és a nyomdatulajdonosokat, hogy annak megváltoztatására tegyék meg az illetékes hatóságoknál a szükséges lépéseket. Ő a maga részéről rendelkezésre áll minden olyan törekvésnek, mely a szakfejlesztést célozza.

Szűcs Izsó polgári iskolai igazgató felszólalása után Zeman János szaktárs a Szakkör levélfejeire kitűzött pályázat eredményét hirdette ki. A Szakkör bírálobizottsága első díjra a „Lila” jeligéjű levélfejet tartotta érdemesnek, az oklevelet pedig a „Remény” jeligéjű levélfejnek ítélte meg. A jeligés boríték feltértele után kitűnt, hogy az első díjat Stern Lajos, az oklevelet pedig Bányai László szaktárs nyerte. Mindkét díjnyertes levélfej nyomását Fekete László gépmester végezte. A pályázat eredményének kihirdetése után Zeman szaktárs a kiállítást megnyitottnak nyilvánította.

A kiállítás rendkívül sikerültnek mondható, amennyiben Kún Kornél szaktárs által kiállított tartalmas kollekción kívül képviselve voltak a helyi nyomdák, melyek kiállított anyagokkal bizonyoságot tettek a helyi nyomdaipar fejlődéséről, továbbá néhány szép litográfiai és könyvkötőtermék; a szaktársak és a

Lapunk jelen számának rövidebb közleményei a következő főcímek alatt vannak közölve: A szakkörből. — Pályázatok. — Feljegyzések. — Hivatalból. — Mellékletek. — Üzenetek.

A SZAKKÖRBŐL

Háziestély. Szakkörünk december 7-én, vasárnap — kettős ünnep első napján — tartja az Építőmunkások Otthona dísztermében első háziestélyét. A reggeli tartó táncot megelőző hangverseny műsora a következő: 1. Nyitány. Előadja a 3. sz. bosnyák gyalogezred zenekara. 2. a) Hogyha többé nem jössz felém . . . Kar. Lányi Ernőtől. b) A wörthi tó rózsája. Kar. Koschat Tamástól. Előadja a Szakegyesület Ébredés dalkörének férfikara. 3. Varga Tihámér fellépte. 4. a) Esti dal a „Mary-Ann” című operettből. b) Pásztor-dal, Smetanától. c) Tánc-dal, Bellmanntól. Eneklí az Ébredés dalkör női kara. 5. Maray Jenő fellépte. 6. Duett. Eneklí Bozsik István és Benkő Gyula. 7. a) Virágfakadás, Schubert F.-től. b) Részlet a „Lysistrata” című operettből. Eneklí az Ébredés dalkör vegyes kara. 8.

Bozsik Mancsi és Potyi fellépte. 9. Weninger Károlyné urnő. 10. a) Mi volt nekem a szerelem, Fortunertől. b) A mi zászlónk, Huber K.-tól, zongorakísérettel. Éneklí az Ébredés dalkör férfikara. A karokat vezényli és a magánszámokat zongorán kíséri dr. Ujj József karnagy. Conferál Leszt Béla. Ez estélyre minden tagunk, azok is, akik legalább november 1. óta tagok, három személyre érvényes, névre szóló tagsági jegyet kapnak, amely azonban *másra át nem ruházható*. Az estély kezdete 7/9 órakor.

Szaktanfolyamaink anyagi támogatása ügyében annak idején beadvánnyal fordultunk a Budapesti Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesületéhez, amely kérésünknek helyt adott és — mint lapunk zártakor örömmel értesülünk — szaktanfolyamunk kiadásainak részbeni fedezésére 1000 koronát engedélyezett. A főnökegyesület eme támogatásával meg lehetünk elégedve, jóllehet meg vagyunk róla győződve, miszerint olyan működést fejltünk ki és a szakmafejlesztés érdekében olyan anyagi és erkölcsi áldozatot hozunk, mely ennél nagyobb támogatásra is számíthatna. Bizonyos dolog, hogy tanfolyamainkkal

és azoknak fejlesztésével nemcsak a szaktársaknak teszünk megbecsülhetetlen szolgálatot, hanem a főnököknek és általában a nyomdaiparnak is s ha már most megfontoljuk azt, hogy külföldön erre a célra tíz-és százazreket áldoznak az illetékes fórumok: akkor látjuk csak, milyen nehéz küzdelemre vagyunk kárthatatva, hogy mily óriási erőfeszítésre van szükségünk, ha a magyar könyvnyomtatás színvonalát az állam és a főnökegyesület 1000—1000 koronás szubvenciójával arra a színvonalra akarjuk emelni, amelyen a művelt nyugat államainak nyomtatóipara tündököl. Tehát ne csodálkozzanak az olvasók, ha a segítség nagyságával nem vagyunk éppen nagyon megelégedve, de elismerjük azt, hogy a főnökegyesülettől nem is várhatunk többet, de az államtól, melynek már régen kellett volna gondoskodni egy állandó grafikai szakiskola alapításáról, legalább is olyan mérvű támogatást várunk, melynek igénybevételével tanfolyamainkat szakiskolai színvonalra emelhetjük és kísérleti nyomdával felszerelhetjük. Amidőn tehát a főnökegyesület vezetőségének a támogatásért elhelyütt is hálás köszönetet mon-

nagy közönség egész nap rendkívül meleg érdeklődéssel tanulmányozták a kiállítás anyagát.

A kiállítás délután 6 órakor ért véget, este pedig Kún Kornél szaktárs tiszteletére társas összejövetelt rendeztünk.

REICH JENŐ.

A SZEDŐGÉP ÉS A SZEDÉS MŰVÉSZETE

Paul Westheimnak az Archiv für Buchgewerbe 50. kötete 8. füzetében megjelent cikke nyomán.

Mint minden, bármely iparágban beálló ujitáskor: a szedőgépek a nyomdáknak való térhódításakor is mindenféle pesszimisztikus megjegyzést lehetett hallani a betűszedők és betűöntők jövőjét illetőleg. Mindenki felismerte a haladást a kompressz-szedésnek gyorsabbá és gazdaságosabbá tétele terén és mindenki tudta, hogy olyan korszakban, amelyben a gazdaságosság és gyorsaság a természetnek főtényezője, a szedőgépek eme kiváló tulajdonságai a kéziszedéssel szemben perdöntők lesznek. Mindenki tisztában volt azzal, hogy ha az ígéreteknek csak fele válik is valósággá, amelyekkel még mostanság is reklamirozzák a szedőgépeket, azok a nagy nyomdaüzemekben tért fognak hódítani. És minél több gépet állítottak fel, annál több aggályoskodás volt hallható. Létealapjukban megfenyegetve érezték magukat a kéziszedők, a kisebb nyomdaüzemek, amelyek a szedőgépbeállítással járó költséges beruházást maguknak meg nem engedhették, a betűöntőipar a sok kenyérrásmegrendelés elvesztése miatt, a betűrajzoló művészek a betűfajváltozatosság megszűnése miatt. Mindezek oly aggályok, amelyek némileg jogosultak és minden olyan ipar terén merülnek fel, amelyben a kézítermelésről a géptermelésre átmenőben vannak, azonban még sohasem avagy igen ritkán jártak azokkal a pusztító következményekkel, amelyeknek beállítótól az emberek tartottak.

Ezt az állítást példával illusztrálandó, elég fel-említeni, hogy a géptermelte szöveget semkiképp sem szorította ki a világból a kézkészítette szöveget. Annyi áll, hogy veszedelmes versenytársává vált az utóbbinak, azonban mindmáig még nem sikerült

elrabolni a kézkészítette szövegtől a neki, mint minőségbeli teljesítménynek kijáró megbecsülést. És ez nem is fog sikerülni sohasem. Az az ember, aki a kézimunkának jóságát, szépségét és nemében való egyedülállóságát meg tudja becsülni, aki még hozzáértés híján is hajlandó megfizetni azt a magas árt, amelyet a kézimunkáért követelnek, ha valóban pártolója az ilyen értékeknek: még a legkedvezőbb ajánlat mellett sem válik a gyári munka vevőjévé. A gyári munka — ha jól meggondoljuk a dolgot — azon a területen, amelyre régebbi időkben a szöveg használata korlátozva volt, számba nem igen jövő versenytárs lett. Ellenben azokban a rétegekben, ahol a szövegeknek arisztokratikus fényűzését maguknak meg nem engedhették, a gyári munka új vevőkörre akadt. Mint demokratikus tömegtermék, amely régente csak egyeseknek előjoga volt, a tömegek közjává akar válni. Jól tudjuk, hogy az ilyenfajta tömegtermelésű cikknek nem muszáj minőségbelileg rossznak lenni, mert hiszen a szöveggégyárak is gondoskodnak művészi mintákról, tartósságról és színállóságról.

A tömegtermelésű bekötési tábla, az ugynevezett könyvkiadói bekötés, szintén nem ártott sokat a könyvkötészetnek. Végeredményében előidézője volt a mostanság a könyvkötészet terén is megnyilvánuló jelentékenyebb művészi törekvéseknek. A könyvkiadói bekötés mintegy kiselejtezőként hat azokkal szemben, akik formában nem tudják azt nyújtani, amit a könyvkiadói bekötés nyújt. Sok könyvkiadó van összeköttesben a legelsőbbangru grafikus művészekkel a tömegtermelésű bekötés művészi tervezését illetően. Noha a kézi készítésű bekötés értéke nagyobb, noha mint egyszer egyedül a maga nemében csinált mű nagyobb amatőr-értéket képvisel, a valódi gyűjtő csak akkor fogja előnyben részesíteni a tömegtermelésű bekötés fellett, ha formájában és tervezetének ötletességében csakugyan felette is áll, vagy legalább is egyenértékű vele. Így tekintve a dolgot, azt lehet mondani, hogy a könyvkiadói bekötés a könyvkötés művészetének serkentőjeként tekinthető. És ezt nem abból lehet megállapítani, mert néhány könyvkötő a „műkönyvkötő” címet vindikálja magának, hanem azért, mert azok, akiknek ezen a téren némi sikerük volt, művészi szempontból sokkal szebb munkát

dunk, nem mulaszthatjuk el ama reményünknek is kifejezést adni, hogy tanfolyamjainkat továbbra is támogatni fogja erkölcsigaz is, oly célból, hogy azokat példásan felszerelve magas nivóra emelhessek.

A Grafikai Szemle a székesfővárosi szakirányú iparostanonciskolákban. Budapest székesfőváros tanácsa szaktanfolyamaink támogatását kérő beadványunk elintézésékepen a szociálpolitikai és köz-művelődési ügyosztály javaslatára elhatározta, hogy a Grafikai Szemlét az iparrajziskola részére 10 példányban, az öt sokszorosító iparostanonciskola részére 10 példányban, a három diszítőiparostanonciskolának 6 példányban, az ékszerész és ötvös szakirányú iparostanonciskola részére 2 példányban, a réz- és bronzműves iparostanoncizakiskolának 1 példányban, a hat építőiparostanonciskolának 6 példányban előfizeti. A tanács ezirányú támogatásáért ez uton is köszönetet mondunk.

A Szakköri tagok számának gyarapodását remélhetjük ama agitációs jellegű értekezletektől és gyűlésektől, melyeket a hó elején Temesvárott, Lugoson, Aradon

és Szegeden tartottunk. Lapunk szerkesztője temesvári tartózkodása alkalmából módját ejtette annak, hogy a temesvári szervezőbizottság és a szakegyesületi helyi csoport vezetősége előtt részletesen ismertesse a napokban megindított taggyűjtő-akció célját és menetét, kifejtette előltük, miként volna elérhető a szaktársak részéről a szakmai oktatás iránt tanusított indolenciának a megtörése a Szakegyesület és a Szakkör közös alapon való működése által. A megbízottak a bejelentést tudomásul vették és a Szakkör érdekében való agitáció hathatós támogatását ígérték meg. Temesvárott a tanfolyam rendezése óta különben megszaporodott Körünk tagjainak száma, amely azonban még koránt sem olyan nagy, hogy a temesvári helyi csoport intenzívebb működést tudjon kifejteni, mert a szaktársak igényei meglehetősen nagyok, ezzel szemben azonban csak kis mértékben támogatják a Szakkört; közel másfélszáz szakmunkás közül csupán 40 tagja van Körünknek, ami szegyenletesen kevés. Remélhető azonban, hogy a Kör-tagok számának gyarapodását nagy mér-

tékben gátló személyes vonatkozású ellentétek elsimítása után Temesvárott is jelentősen több tagunk lesz. — Lugoson november hó 9-én tartottak nyomdászgyűlést, melynek napirendjén a szakköri agitáció is szerepelt. A gyűlésen Körünk képviselőjében Lang Simon szaktárs, a temesvári helyi csoport elnöke jelent meg, aki lelkes szavakkal buzdította a szaktársakat a Szakkörbe való belépésre, utána Rothenstein Mór szaktárs, az országos bizottság kiküldöttje ajánlotta a szaktársaknak a Körbe való belépést. Az agitációnak eredményeképen eddig 7 új tag lépett be a Szakkörbe. — November 9-én Aradon is tartottunk általános gyűlést, melyen — sajnos — csak kevesen jelentek meg a szaktársak közül. A jelen-voltaknak lapunk szerkesztője fejtette ki a fentebb is elmondottakat, amiknek nyomán alapos megbeszélés fejlődött ki a Szakkör aradi helyi csoportjának jövőbeni működését illetően. Megállapodás történt arra vonatkozólag, hogy Aradon a jövő év elején a temesvárihoz hasonló alapon nyugvó továbbképző szaktanfolyamokat szervezzenek, amelyeknek támo-

végeztek, végezniök kellett, mint például husz évvel ezelőtt.

A fentebb elmondottak alapján immár meg lehet kockáztatni azt az állítást is, hogy a szedőgép a könnyűomdászatnak mint művészi munkának erős impulzusokkal szolgált. A tömegmunkát a szedőgép sem látja el rosszabbul, mint azelőtt a szabálynak megfelelő a kéziszedés; ellenben közvetett módon az iparban olyan erőket szabadít fel, amelyek idáig ehhez a bizonyos értelemben automatikusnak mondható munkához voltak kötve. Az erőknél ez a felszabadulása kétféle módon nyilatkozott meg, nem egy munkást üzött el a hosszu ideig elfoglalt munkahelyétől. Elméletben az új gépek kezelése, az olcsóbbodás folytán fokozódott szükséglet és a jó akszidencmunka iránti vágy, a meglévő munkakerők fölöslegét fölszivta. Am csakis elméletben. Valójában azonban elég tekintélyes volt azoknak a száma, akik elvesztették munkahelyüket és nem találtak más munkaalkalmat. A segédek a szedőgép okozta rossz következményeket bérszabályzatokkal ellensúlyozták ugyan, ámde azt ők sem tudták megakadályozni, hogy az a segéd, aki évtizedekig kompressz-szedésen kívül egyebet nem dolgozott, aki tanoncideje óta az ipar haladását nem követte, mint alkalmatlan kiselejteződjék. Ez a gyorsan köztudatba átment felismerés a szakmai tudás iránti oly vágyat ébresztett a segédek sorában, amely egyenesen bámulatra méltó. A szedőgép által szorongatott avagy megfenyegetett munkások megértették, hogy gazdasági helyzetük annál szilárdabb, mennyél inkább törekszenek a munka minősége szempontjából tökéletesedni. A mai betűszedő tanfolyamokra jár, előadásokat hallgat, tanulmányozza a szakirodalmat, szabadóráiban olyan továbbképzőmunkát végez, amelynek eredményeit már jó ideje lehet észlelni a könnyűomdátóipar termékein. Csak egy példát emlíünk. Gondoljunk csak arra a buzgalomra, amellyel a betűszedők mostanában a betűvetés gyakorlására adtak magukat és fontoljuk meg, minő hatással lesz ez a buzgalom a jó betűfajok létrejövetelére és színvonalon álló szedések létrehozására.

Hasonlóan hatnak azok az impulzusok, amelyeket a szedőgép a betűöntés terén idézett elő. Való igaz, hogy kenyérirásbeli termelését versenytársá-

nak kellett átengednie, de senkisémm mondhatja, hogy ezáltal a betűöntőiparban pangás állott volna be. Ellenkezően: a betűtermelés terén erős mozgalom volt észlelhető. Az a szükségesség, hogy az elvesztett területet mással, újjal pótolja, a betűöntőt is folyton fokozódó minőségbeli teljesítményre szorította. Rájött arra, hogy neki jellegzetes betűket kell gyártani. Szövetkezett számtalan kalligrafussal és ezeknek sajátos ötletessége segítségével az egyenileg művészi értékeket helyezte szembe a tömegtermeléssel. A betűöntő a saját ipara területén azt a tapasztalatot tette, amire minden, a világgazdaság számára dolgozó ipar kezd rájönni. Belátta, hogy csupán csak olcsósággal nem lehet tartósan versenyképes. A rendelkezésünkre álló munkaerőnél még olcsóbb termelő erő, például egy új készülék, mint amilyen a szedőgép, egyszerűen kiveti őt abból a területből, amelyet — az ilyen váltakozó eseményektől függetlenül — csakis valamilyen, csupán az ő birtokában levő jellegzetes sajátosság ápolásával és gyártásával tud megtartani. Az immár elkerülhetlenné vált ujdonságtermelés bizonyos kinövésait leszámítva, be kell vallani, hogy a szedőgép előidézte serkentés nélkül az újabb időkben öntött számos művészi betűfaj nem keletkezett volna.

Ki lehet azonban azt is mutatni, hogy ennek a serkentő folyamatnak kapcsán a csinos szedésselrendezésnek és kifogástalan nyomtatásnak mind több és több méltánylója, megbecsülője, elismerője akad. Az akszidencia, amelyet a nagyobb nyomdáknak idáig jóformán csak mellékesen kultiváltak, mostanság oly alapzattá nőtte ki magát, amelyen vállalatok nyugszanak. Csalódott az, aki azt hitte, hogy a nagytőke és nagykereskedelem ezután csak a szedőgépnek tömegmunkáját fogja igénybe venni; a gyakorlat itt is azt mutatta, hogy a gazdasági életnek ez a két jelentékeny tényezője jobban óhajtja a szép, sőt a legszebb akszidencmunkát, mint valaha. Eppen azok a körök, amelyeknek régente a nyomtatvánnyal szemben a lehető legnagyobb olcsóságon és félig-meddig tűrhető külsőn kívül egyéb követelményük nem volt, a legutóbbi időben rendkívüli minőségbeli követelésekkel léptek fel és a minőségbeli teljesítményeknek megértő megbecsülőivé váltak. Nézzük csak nagy napilapjaink és folyóirataink hirdetési oldalait, nézzük meg az

galása iránt úgy az iparkamarát, mint a városi tanácsot fogják megkeresni. A tantervet illetőleg alapul elfogadták a temesvári tanfolyam tantervét s időpontul január-február havát tűzték ki olyképen, hogy a bevezető előadások után központi előadó venné át a tanítást s 9 előadáson vezetné be a hallgatókat a vázlatkészítés misztériumaiba. Felvetették ama eszmét is, nem-e volna lehetséges a szakelőadások kérdését úgy megoldani, hogy időközönként lapunk szerkesztője jöjjön le egy-egy előadás megtartására. Ezt az eszmét — bármily életrevaló is — azonban mindaddig nem lehet megvalósítani, míg a Grafikai Szemle szerkesztőségének a már sokszor kérelmezett vasúti szabadjegyet a kereskedelmi kormány nem engedélyezi. — November 10-én Szegeden tartottunk gyűlést, melyen a szaktársak nagy számmal jelentek meg s amelyen lapunk szerkesztőjének felszólalása után szintén a jövőbeni működés irányát állapították meg. A szegedi szaktársak is szaktanfolyamot óhajtának rendezni. A tanfolyam rendezéséhez szükséges anyagi erő előteremtése azonban Szegeden nem

könnyű feladat, tekintettel a szervezetlenség óriási számára, mindennek dacára azonban megkíséreljük, hogy a főiskola igazgatóságát nyérjük meg az ügynek. Az eziránybani lépések minden valószínűség szerint eredménnyel fognak jární s így a szegedi továbbképző szaktanfolyam remélhetőleg a jövő év elején megkezdheti működését, aminek bekövetkezésétől nemcsak a szaktársak szakmabeli szaktudásának növekedését várjuk, hanem a szakköri helyi csoport megizmosodását is.

Körünk budapesti szaktanfolyamának előadásairól a következőket jelenthetjük: A gyakorlati vázlatkészítés most már az egész vonalon folyik, az I. csoportban november hó 23-án fejezték be a névjegyek és cégjegyek tervezését, amit Hegyi Dezső szaktársunk vezetett s amely csoportban 22 hallgató vett részt E csoport programján a levélfejek tervezése következik, ez november 30-án kezdődik s december hó 21-ig tart, a négy előadást Stefáni József szaktárs fogja vezetni. A II. csoport kevészámu hallgatói az árjegyzékborítékok tervezésével foglalkoznak, igen szép eredménnyel. A III. csoport

hallgatói (számszerint 22-en) november hó 16-án fejezték be a meghívók tervezését. Eme előadásokat ifj. Aigner Antal szaktársunk vezette töle megszokott tudással és igen szép eredménnyel. November hó 23-án a műsorok tervezése következik. Előadó Romberger Tivadar szaktárs lesz. Megnyugvással állapíthatjuk meg, hogy hallgatóink száma most is állandóan 40 körül mozog s ambíciójuk előadásról előadásra fokozódik. November hó 1-én a Magyar Földrajzi Intézet üzemét kényszerítették meg körünk tagjai. Eme látogatásról lapunk más helyén emlékszünk meg. — A gépmesteri tanfolyam programját több gépmester szaktársunk bevonásával most már véglegesen sikerült megállapítani. A tanfolyamot Róna József mérnök előadása vezeti be „A gyorsajtókról” címen. Ezen előadások december 2 és 9-én lesznek megtartva, amiről különben körlevelek útján értesítjük a gépmester szaktársakat. December 16 és 23-án (kedden) és december 7, 14 és 21-én (vasárnap) az illusztrációk nyomásáról tart előadást Schinkovits Vilmos szaktárs, aki előadásait kivágási gyakorlatokkal fogja egybe-

elsőrangú cégek levélpapírosait, árjegyzékeit, prospektusait stb. Nem látunk már rajtuk kontár rajzokat és szegényvérű, csenevész betűket; minden előkelő cég szinte reprezentálni igyekszik a szép betűvel, a nobilis szedéselrendezéssel, a kitűnő papírossal. Tudatos ellentétben a tömegtermelésű munkával, minden előkelő és hangadó cég iparkodik az egyénileg művészi kézimunkával szepet alkottatni, hogy hatásosan különbözzék a tucatcégtől. Mindezeknek a szebb és jobb nyomdászai munkát többre értékelő és jobban megbecsülő mozzanatok szülőkeinek egyike a tömegtermeléssel — vagyis a szedőgép munkájával — szemben fennálló huzódzás. Mert igaz, hogy az ilyen folyamatoknak több oka van. Több körülménynek kell összetalálkoznia; azonban azt nem lehet tagadni, hogy a könyvnyomtatás terén mostanában megindult művészeti lendületnek egyik hathatós hajtóereje a szedőgép. A hatása közvetett ugyan, azonban vakmerőség volna tagadásba venni. A szedőgép azoknak, akik nem tudtak azonnal alkalmazkodni, sok kint és kárt okozott. Ennek az elkerülhetetlen folyamatnak következményei csak akkor nem fognak többé mutatkozni, amikor annak az átmeneti időnek, amelyben mostanság vagyunk, vége lesz. Akkor azonban tisztán — tisztábban, mint ma — látni fogjuk, hogy a szedésnek a szedőgépben megtestesült forradalma *fejlettebb betűfajtermelésre, tetszetősebb szedésművészetre, iskolázottabb munkaerők keletkezésére és a nyomtatványmegrendelőnek igényfokozódására vezetett.* RASOFSZKY ANDOR

TÉRKÉPEK NYOMTATÁSA

A reprodukáló eljárások újabb tökéletesedésével vált csak tulajdonképpen lehetővé az általános követelményeknek megfelelő térképek előállítását. Térképek előállítására csakis a vésett litografia és a rézmetszet jöhetnek szóba, melyek mellett a fotolitografia, a cinklisék, az alumíniumnyomás segélyével előállított nyomatok nem közelítik meg az említett eljárásokkal előállítottakat. Ami a rajz tisztaságát és szépségét illeti, a síknyomás a mélynyomást nem közelíti meg.

Ennek az eljárásnak segélyével egy minden tekintetben megfelelő, tökéletes térképet készíthetünk. Nem hallgatható el emellett, hogy a mélynyomással előállított térképek olcsóbbak is a más eljárással előállítottaknál.

A térképelőállítás iránti nagy érdeklődésüknek adták tanujelét Körünk tagjai november hó 1-én, amikor a Magyar Földrajzi Intézet Rt. igazgatójának, dr. Kogutowicz Károly urnak engedélyével módjában állott nevezett intézetet üzemben megtekintetni. Különös érdeklődést keltek az intézet Ofsetgépei, melyek közül az egyik, a kétszintnyomó az első, melyet az angol gépgyár e nemből ilyen nagyságban készített s az egyedüli, mely monarchiánkban áll. E gép bámulatos sorogyennel nyomja egymásba a két szint s a nagy ívekből 800—900 példányt nyom óránként akár két színben, akár a hát- és szépnymást egyszerre.

Az Ofset-eljárás alapelve tulajdonképpen a litografia. Akár szedésről, akár kőrajzról van szó, az ismert átnyomópapír segélyével átnyomatot készítenek egy körülbelül 0,7 mm. vastagságú cinklemeze. Ezt a cinklemezt maratás után elől két ujnyi szélességben behajlítjuk és az Ofset-gép lemezhangere erősítjük. Ez a lemezhanger érintkezik a festékező szerkezettel fejjel és alul a törölőhengerekkel. A gép másik oldalán ugyanily nagyságú gummi- borítással bíró henger van. Az előbbi hengeren van a két szín nyomására vagy a hát- és szépnymásra szolgáló két cinklemez, az utóbbin ezeknek megfelelő helyeken két gummilap. Ezen utóbbi gummihenger felett foglal helyett a fél átmérőjű nyomóhenger. A gép elindítása után a festékezőhengerek befestékezik a lemezhangeren levő cinklemezeket, a cinklemezek pedig a nyomóhenger gummiborítására nyomódnak.

Kétszínű nyomás esetén a két cinklemezről a két gummirra átnyomódott szín a nyomóhenger által elkapott papírra nyomódik rá olyként, hogy a gummihenger egy fordulata alatt a kicsi nyomóhenger a pirossal kétszer fordul, egy-egy fordulatlán egy-egy nyomást kapván, mire a papírt a gép kilöki. A szép- és hátnymás esetén a nyomóhengeren levő gummikendő is működésbe jön olyként, hogy az első fordulatlán papír nélkül jár, átveszi a gummihenger egyik gummilemezéről a nyomást.

kapcsolni. 1914 január hó 13. 20 és 27-én (kedden): *Walter Ernő*, a Berger és Wirth festékgyár igazgatója tart előadást a festékgyártásról. Ezekkel az előadásokkal kapcsolatban fog állni a február hó 2-ára tervezett festékgyári látogatás is. Február hó 1-én és 4-én a festékek kezeléséről és alkalmazásáról tart előadást *Fröhlich Samu*. Február hó 18-án és 25-én következnek *Faltusz Ede* szaktársunk előadásai a szintanról. Március hó 3. 10 és 17-én (kedden) és 8-án és 15-én (vasárnap) mutatja be a gyakorlati színkeverést *Rosenberg Aladár* szaktárs. E tanfolyamra az első előadási napon kell jelentkezni a tanfolyamok vezetőjénél. Ismételtlen is kifejezést adunk ama reményünknek, hogy a gépmester szaktársak lelkesen karolják fel a tanfolyam ügyét s az előadásokon tömegesen fognak megjelenni. Az előadások pontos idejét és helyét esetről-esetre a Typographiában és külön körlevelek útján fogjuk a gépmester szaktársak tudomására adni.

Szakelőadás Kecskeméten. November hó 2-án, vasárnap, Kecskeméten a szak-köri helyicsoport meghívására *Steinherz*

Miklós szaktársunk tartott szakelőadást, melyben röviden ismertette a mai fejlett nyomdaipart és párhuzamot vont a mai és a régi nyomdászati stílusok között. Előadásában főleg annak igazolására törekedett, hogy a mai egyszerű, de hatásos nyomdai termékekkel sokkal jobban lehet érvényesülni, mint a régi agyondiszített, komplikált kompozíciójú nyomtatványokkal, amelyeknek előállítása elsősorban sokkal több időt igényelt, másodsorban pedig hatás dolgában is messze mögötte maradtak a mai stílusban kiállított sajtótermékeknek. Hangsúlyozta, hogy a mai modern nyomtatványok előállításának egy-séges irányban kell fejlődnie. Rámutatott továbbá arra a nagy hibára is, ami a rendelőknel tapasztalható, hogy ugyanis nem törődnek a nyomtatvány előállításának csinososságával és modernségével, s hogy náluk csak az a fő, miszerint a nyomtatvány előállítása ne kerüljön sokba. Természetesen az olcsóság megbosszulja magát s a munkaadó is kevesebb gondal végezteti el a nyomtatvány előállítását. Hivatkozott az előadó Németországra is, ahol a nyomdaipari termékeket megbecsü-

lik, s ahol a nyomtatványok csinos kiállítására úgy a megrendelő, mint a nyomda nagy súlyt helyez, mert tudatában van mindkét fél, miszerint a csinos nyomtatvány kitűnő reklám. *Steinherz* szaktárs végül felhívta a jelenlevők figyelmét a Szakkörre, hogy azt támogassák és hűség-pártolói legyenek, mert a szakmai oktatás nemes feladatát csak a leglelkesebb támogatás mellett lesz képes megoldani s támogassák mindazokat a szaktársakat is, akik a haladás eszméinek a harcosai. — Itt említjük meg egyébként, hogy a december hó 8-ára tervezett nyomtatványkiállítás — a közbejött akadályok miatt — a jövő év tavaszára halasztottat.

Körünk győri helyicsoportja december hó 7 és 8-án nagy nyomtatvány-kiállítást rendez a győri vármegyeháza disztermben. A kiállítás első napján délután szakelőadást fog tartani a központ kiküldöttje, akinek tiszteletére este társas összejövetelt rendeznek.

A Szakkör kolozsvári helyicsoportja december hó 17-én háziestélyt rendez az ottani Kispipa-vendéglőben, 1914 február

a második fordulatnál elkapja a papírt és a papírra a két henger érintkezésekor a gummihengeren levő szépnymás és a nyomóhengeren levő hátnymás egyidejűleg kerül rá.

Ezekben ismertettük röviden a szaktársak által látott gép működését, melynek termékét a Magyar Földrajzi Intézet Rt. jóindulatából lapunk mai számának mellékleteként mutatjuk be. A szöveg tipografiai uton szedett és átnyomással került a cinklemezre, míg a Szekeres Béla grafikus által rajzoltak kőbe vésettek s onnan vitettek a lemezre.

Kedves kötelességünknek tartjuk a Magyar Földrajzi Intézet részvénytársaságnak és dr. Kogutowicz igazgató urnak ehelyütt is a szíves fogadtatásért és felvilágosításokért őszinte köszönetünket kifejezni.

AMERIKAI REKLÁMOKRÓL

(II.) Most pedig figyeljük meg azt az általános benyomást, amelyet az amerikai reklámok gyakorolnak a figyelmes szemlélőre.

A grafikus, aki az Ujvilág partjaihoz első ízben közeleg, már előre örvend annak a reklámpanorámának, amely őt az anyagi haszon és vagyonosodás után remegő eme földrészre lépésekor köszönteni fogja. E tekintetben azonban nagy csalódás éri, éppugy, mint engem, akit ez már a kikötőben is bizonyos mértékben lehangozt.

Már alkonyodott, amikor hajónk mindinkább lassubodó menetben szelte a nagyszerű newyorki kikötő, helyesebben a Hudson folyó torkolatának vizét s nem kis csodálkozásomra a világkikötő esti reklámjai egyáltalán nem gyakoroltak rám nagyobb hatást; időnként ugyan itt is, ott is felvillant egy-egy izzófénytestből összeállított szó, ez azonban nem lepett meg sem a mennyiség, sem az egyébként rendkívül hálás és hatásos reklámok minősége tekintetében. Legelső sorban a „Hunyadi János” reklámját betűztem ki — két szó csupán, de azért minden angol és amerikai nagyon jól tudja, hogy ez az a közismert ásványvíz, amelyet a budapesti Saxlehner a birtokában levő, kimeríthetetlennek látszó forrásaiból hajórakományszáma szállít a ten-

gerentuli államokba... Ezután látható a „Buttericks” izzófényreklámja, amely az Európa részére német nyelven külön is készülő divatlapot hozza emlékeztetünkbe, nem messze ettől a „Heinz” szó és az „57”-es szám, amely egy élelmes és vállalkozó szellemű német konzervgyáros által forgalomba hozott mártásfajtának gyűjtőnevét és számát jelenti, amelyek egész Amerikában általános kelendőségnek örvendenek... És ezzel fel is soroltam a kikötőbeli esti reklámokat, eltekintve természetesen az egyes kikötőállomások transzparenseitől, amelyek az átkelő helyi hajók kikötőhelyeit jelzik.

„Mennyi szabad és ki nem használt hely! Lehetéské-e, hogy az amerikaiak ezt ki ne aknázták volna?” — gondolják sokan. Ezen azonban nem is kell csodálkozni, mert ez a speciális amerikai viszonyoknak természetéből folyik. Az amerikai nagyon jó s emellett körültekintő kalkuláns. Kikötőből rekrutálódik a kikötők közönsége? A felelet e kérdésre magyarázatát adja annak, hogy miért oly kevés az izzófényes reklám a kikötőkben...

Másnap azonban — az amerikai étellel való közvetlen érintkezésben — az ottani reklámozás célzatosát és hatóságát nem tudtam eléggé megcsodálni. A mindenütt gyönyörűen megtervezett, gyönyögtisztaságu, olvasható betűs felirások, a harmonikus összehangolt sorcsoportosítások, különben a nagy és kis hirdetések értelmessége s különösen pedig az eddig sehohsem látott szolid színharmonia stb. szinte itassza tett s kezdetben alig tudtam nézésükkel betelni. Ugy éreztem magam, mintha valami reklámvilágkiállításon lennék és az a tudat, hogy legalább egy évig lesz alkalom ebben gyönyörködni, kimondhatatlanul boldoggá tett...

Az amerikai nyilvános helyiségekben — szállodák, vendéglők, bárokban stb. (a mintánk szerinti kávéházak ott nem léteznek) — a vendégeknek nem állanak rendelkezésükre hírlapok, folyóiratok; aki valamit olvasni akar, azt a sajátjából kell megvennie és egy nyilvános helyiség látogatójának Amerikában nincs is alkalmja arra, hogy az ő mindennapi, megszokott szellemi táplálékának díjtalan átengedésére igényt támasszon, ami az idegenre annál kellemetlenebb, mert az első napokban rendszerint nem is tudja, hogy a kivánt sajtótermékeket

hó 1-én pedig a sakegyellett karöltve táncestély rendezését vették tervbe. A haszon egy részét mindkét esetben a munkanélküli szaktársak nagyon szomorú helyzetének enyhítésére fogják szentelni.

PÁLYÁZATOK

A Grafikai Szemle szövegoldalainak szedéselrendezésbeli megoldására kiírt pályázat — amennyiben a megállapított időig a díjak arányában kevés és tulnyomórészt gyenge munkák érkeztek be — október hó 31-ig meghosszabbítván, a pályamunkákat f. hó 4-én bírálták el. A beérkezett munkák — 1—2 kivételével — alig mondhatók újszerűeknek és nagyon pongyola a kivitelük, úgy hogy a bizottság az első díj kiadását lehetetlennek tartja. Hosszabb vita után a bizottság a II. díjat ifj. Aigner Antalnak ítélte, mely munkának feje, szövegrendezése tetszetős, a lördelést nem megnehezítő s a szerkesztést sem bénítja, hirdetésmegoldása azonban a gyakorlatba át nem vihető, mert a bizottság felfogása szerint egy-

hangu volta miatt féltő, hogy a hirdetőket azt el nem fogadják. Ajánlja a bizottság, hogy az eselben, ha a Bernhard-antikva nem szereztetnék be lapunk nyomdájára részére, a díjazott munkából a jelenlegi betűvel próbaoldalok készíttessenek annak megállapíthatása végett, hogy ez a megoldás át volna-e vihető a gyakorlatba. E pályázat részletes bírálata lapunk legközelebbi számában jelenik meg.

Lapunk új pályázata újvívi üdvözlőlapokra nagy érdeklődést keltett a szaktársak körében. A pályázat igen jó hatással volt a vidéki szaktársakra is, akik nagyban készülődnek, hogy részvételük minél sikeresebb legyen.

Egy eredményes reklámkép-pályázat. A temesvári kereskedelmi és iparkamara — amint azt annak idején jelentettük — tervbe vette egy nagyobb grafikai kiállításnak Temesvárott való rendezését. A kiállítás célja pedig az lett volna, hogy a kereskedő- és iparoskörökkel a művészeti kivitelű üzleti nyomtatványok (levélpapírok, üzleti kártyák, hirdetések és reklámképek stb.) fontosságát megismertesse. Bármennyire is szerencsés is volt

az eszme, a kamara mégis kénytelen volt a rendezésről egyelőre lemondani, mivel az egyre súlyosabb gazdasági helyzet legkevésbé sem volt alkalmas arra, hogy a kereskedőkkel az újabb kiadásokkal járó művészeti nyomtatványokat megkedveltesse s így a kiállítás nem járt volna a kívánt eredménnyel. A kamara azonban mégis szűkebb körben felhívta az érdekeltek figyelmét arra, hogy a reklámképek-nél mennyire fontos és mennyire eredményes a művészeti tervezés. A kamara kezdeményezésére a Kecskeméti Sándor cég kísérletet is tett arra nézve, hogy reklámképére az iparművészeti iskola növendékei között pályázatot hirdessen. A beérkezett pályaművek alapján megállapítható, hogy a pályázat a legszebb eredménnyel végződött, amennyiben a tervezők mindegyike öntetesen és határozatosan oldotta meg a feladatot. Bár a jelen esetben csak egy cég pályázatának eredményéről van szó, amely tulajdonképpen nem nyújt elegendő anyagot egy kiállítás-hoz, a kamara a kis gyűjteményt mégis buzdításul és az eljárás helyességének igazolásául hozzáférhetővé tette az érdek-

hol és miként szerezheti be, minthogy európai értelemben vett könyvkereskedések ott nehezen találhatók meg.

Ezt tudva, kimentem az utcára s a mellettem elhaladó kihordóktól és kolportőröktől egymásután vásároltam össze az újságokat, folyóiratokat s rövidesen úgy meg voltam terhelve, hogy kénytelen voltam szállásomra menni. Itt azután amerikai kollégáink szedés- és nyomástechnikai sajátosságainak tanulmányozásába merültem. Elsőbben természetesen csak futólag néztem át e sajtótermékeket s már az első benyomás hatása alatt sem tudtam csodálkozásomat leküzdni afelett, amit Európából való elutazásom előtt egy szaklapban az amerikai nyomtatóiparról olvastam, ahol többek között egy szakember valóban gyerekes gonoszsággal tette nevétségéssé az amerikai hirlapírást és a sajtó termékeinek technikai kiállítását... Az illető cikkirő vagy sohasem volt Amerikában, vagy pedig — ami valószínű — megbocsáthatatlan előítélettel és nagy tudatlansággal viseltetett az amerikai könyvnyomtatóiparral szemben, amely természetesen az ottani viszonyoknak megfelelően lényegesen különbözik a nálunk szokásos és — legyünk őszinték — sablonos és minden intenzivebb érdeklődés nélkül gyakorolt praxisunktól. Igaz, hogy ezért a mi nyomdáink és nyomdászaink nem okolhatók, amint hogy az amerikai nyomtatóipar mai magas fejlettségét sem lehet csak a nyomdászoknak tulajdonítani. Ne legyünk tehát annyira naivak, hogy az amerikaiaktól megköveteljük, miszerint a mi munkamódszerünk szerint dolgozzanak és ne gondoljuk, hogy talán a mi tipografiánk a legtökéletesebb. Az amerikai munkamódszernek a miénkétől való eltérését tehát nem is szabad hátránynak tekinteni, hanem ellenkezőleg, az ottani grafikai termelés alaposabb tanulmányozása és megismerése által új utakat kell keresnünk, amelyeken kívánatos reformokat lehetne kezdeményezni; mert ilyenekre — az itthoni nyomtatóipar fejlettségének elismerése dacára — szükségünk van, különösen ama módszert illetően, amelynek segítségével a mi nyomdászaink az anyagi előnyöket könnyebben és célszerűbben megszerezhetnék. Ebben a tekintetben pedig Amerika majdnem kiaknázzhatatlan kuforrása a tanulmányoknak és különösen a napisajtó az, amelynek tartalmassága e célra a legalkalmasabb.

Az amerikai napilap szövegét nem csoportosítják olyan precizen rovatokba, mint az nálunk szokás s így érthető csak, hogy az első betekintésre tökéletes hirdetésorgánium hatását kelti bennünk. Ez azonban csak látszat; mert hiszen állandó rovatokkal (és pedig bizonyos helyen) minden napilapnak kell birnia, így az amerikai lapoknak is; a különbség azonban az, hogy a hirdetések nem csupán a lap utolsó oldalain, hanem minden oldalon található, kezdve az első oldalnál és pedig vagy az egyes cikkek között vannak elhelyezve, vagy — és ez különösen az időszaki lapokra vonatkozik — az oldal egyik — nem ritkán mindkét — szélő hasábján. Nem szabad azonban meglepedeznünk arról, hogy a szöveg közötti hirdetések Amerikában választékos izléssel, áttekinthetően, hatásosan és minden toladó betűtípus mellőzésével szedik és emellett elegáns rajzokkal és megfelelő diszitással illusztrálják, úgy hogy a hirdetésekkel az oldalt valóságos ékesítik. E tekintetben azonban a hirdető is alkalmazkodnak a kiadó intencióihoz, akik — és ez minden amerikai lapból kiérezhető — lapjaikat csinosaknak, sőt mondhatnánk: mindenekfelett csinosaknak akarják tudni.

Mennyire másékö van ez nálunk — nincs miért titkolnunk —, mi e tekintetben valóságos barbárok vagyunk az amerikaiakhoz képest... S valóban: hány igazán szép folyóiratunk van? A legkiválóbb betűk, legőcskébb diszitőanyagok, sérült léniák és hibás anyag mind-mind jó az újságok, folyóiratok előállításához, — de csak nálunk! És a szegény hirdető? Hébe-hóba sóhajt egyet, legrosszabb esetben beéri egy-egy erősebb kritikával; e kettőn kívül egyebet úgy sem tehet... Nálunk még most is kevés az olyan nyomdák száma, amelyek új és alkalmas betűket volnának hajlandók a hirdetészedéshez alkalmazni.

A hirlapok oldalainak kellemes összehatása érdekében olyan messze mennek Amerikában, hogy például a *The New York Herald*-ban a hirdetésekben a terciánál nagyobb betűk csak világosabb fajtáit alkalmazzák; a félkövér vagy plakáttbetűket csak különös kívánságra használják s akkor is úgy, hogy kivésik az illető betűk „képét“, úgy hogy csak konturjuk maradjon vissza s ezáltal a tömör feltűkát alaposan lefokozzák. Az ilyen oldalak még akkor

lődők részére, akik a tizenhét darab reklámtervezetet a kamara ülésstermében a hó elején megtekinthették. A tervezetek egytől-egyig a pályázók ötletességéről tesznek tanúságot. A kamara nem áll meg a megkezdett uton, hanem újabb és újabb pályázatokat fog kiírni a temesvári kereskedőcégek anyagi hozzájárulásával és az egyes pályázatcsoportokat egyesítve, egy egységes nagyobb kiállítás keretében fogja kiállítani. A mi szempontunkból azonban nagyon kívánatos volna, ha nem csupán rajzbeli kivitelű nyomtatványok tervezésére írnának ki pályázatokat, hanem szedésbeli kivitelű tervezetekre is, mert például levélfejek, cégjegyek, számlák, körlevelek stb. újszerű és modern megoldását szedésel, tehát betűöntődel anyag igénybevételével is kitűnően meg lehet oldani. Emellett még azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a pályázatokban való résztvételből a nyomdászokat nem szabad kizárni, sőt a helyi nyomdai ipar pártolása és a temesvári szaktársak szakmabeli ambíciójának fejlesztése szempontjából egyenesen kötelessége lenne a kamarának ilyen szedés pályázatokat is

rendszeresíteni. Hisszük, hogy az iparkamara titkára: *Lendvay Jenő* ur, aki Körünk oltani szaktanfolyama irányában a legmesszebbmenő érdeklődést és támogatást tanúsította, e tekintetben a nyomdászokat is kielégítő megoldást fog találni.

FELJEGYZÉSEK

A Hirsch Lipót-alapítvány kamatai. A Franklin-Társulat nyomdai szakszemélyzete által igazgatójuk, *árményesi Hirsch Lipót* nevére — a nyomdászart körül szerzett elévülhetetlen érdemeiért ötvenéves nyomdászágának jubileuma alkalmából — örök időre létesített 4200 koronás alapítvány kamatait, melyek minden évben Lipótnapján kerülnek kiosztásra, ez évben hat intézetbeli rokkant szaktárs élvezte.

A Szent György-Céh ex libris kiállítása. A művészi könyvjegy, az ex libris külföldi fejlődését s a magyar ex libris-művészet eddigi eredményeit egyszerű nemzetközi kiállításon mutatta be az *Ullői-ut 14.* sz. alatt levő helyiségeiben a Szent György-Céh magyar amatőrök és gyűjtők egye-

sülete. Tíz év előtt rendezte nálunk az első ex libris kiállítását az Iparművészeti Múzeum s azóta a művészetnek ez az ága óriási fejlődésen ment keresztül. Külföldön mind nagyobb az érdeklődés a művészi grafika s annak az ex libris kultiváló ága iránt; a kiváló művészek egyre növekvő tábora műveli s az intelligens osztályok körében egyre-másra keletkeznek az ex libris gyűjtemények. Nagyban megkönnyíti és elősegíti a művészi könyvjegy divatjainak terjedését a sokszorosítás sokféle technikájának mesés fejlődése, mely lehetővé teszi, hogy a grafikai produktumokat az eredeti tökéletes szépségében leheessen eljuttatni ezer és ezer példányban aránylag olcsó pénzért mindenfelé, azokhoz is, akiknek bár érzékük megvolna, de pénzüknincsen a drága műtárgyak vásárlására. Az izlést, finomodást terjeszti ily módon az ex libris, amelynek talán éppen ez a legjobban méltányolható hivatása. A magyar ex libris-művészet, amely pedig igen érdekes régi emlékekkel dicsekszik, persze messze hátul jár a nagy versenyben, de legujjabban mégis emelkedőben van s joggal kér helyet a kulturának eme területén

is nyugodt hatásuk, ha egészen hirdetésekkel vannak kitöltve. S az ilyen oldalak nyomását is meg kell csodálni! A mi rotációs gépmestereink valóban irigyelhetik amerikai kollégáik sorsát, mert egy-egy ilyen világos foltú oldal aránylag sokkal kevesebb festéket igényel, mint egy kövér írásokból szedett, hirdetésekkel spékelt oldal. Az egyenletes festékezés elérése a körforgógépeknél éppenséggel nem csekély feladat — nem csekély bosszuságára a mi derék, igyekvő rotációs gépmestereinknek, akiknek az erős foltú oldalak sok kellemetlenséget okoznak. Az amerikaiaknak tehát könnyebb megfelelni az e téren megnyilvánuló kívánalmaknak s igazán örömet nézni azt, hogy a nagyméretű amerikai újságdaloknál minden egyes nonpareille-betű a legfeljesebb helyeken és széleken milyen tisztán jön ki...

* * *

Az amerikai nyomtatóipar különösen nagy anyagi hasznot ér el az egyes nyomtatványfajták előállításának specializálásával s ebből kifolyólag ahány nyomtatványfajta, annyiféle speciális berendezést találhatunk. Egynéhányat felsorolok. Ilyen például autotipiai újság-többszínnyomás, amelynek előállításához nem csupán különleges gépeket állítottak fel, hanem egy különleges festéket is kellett feltalálni, amely a hengereken és a formán nem szárad meg, nemkülönben egy olyan papírt is, amelynek nagyobb a felvevőképessége s amelyen a festék azonnal felszivódik és megszárad. A diszmunkák háromszínnyomatainak előállításánál nagyobb részt más sorrendben nyomtatják a színeket, mint ahogy nálunk; nevezetesen legelsőnek a piros színt s csak azután nyomtatják a sárgát és kékét, aminek következtében bizonyos körülmények között a piros szín intenzívebb hatását, a zöldes és hasonló részletek érvényesülését tapasztalhatjuk. E nyomatokhoz ugyancsak különleges s a miénkétől eltérő összeállítású festéket használnak s ha a papír is a legfinomabb fajtából való: az amerikai nyomtatóművészek utánozhatatlan effektusokat tudnak produkálni. A színek sorrendjének meghatározása természetesen itt is a cinkografus munkájától függ.

Specializálódást kell látnunk abban is, hogy a legtöbb amerikai hirdlap hasábjai 13 ciceróra szednek, a hasábválasztó vonalak is mindenütt hat

pontos léniák, az oldalak 4, 5, 6, 7 és több hasábosak, amiből viszont a gép- és tömöntődei stb. gyártásra származnak figyelemreméltó előnyök s a rotációs papír alakjainak a száma is minimálisra van redukálva. Eme egységesnek mondható beosztásnak legfőbb előnyét azonban a hirdetéskliszgyárak látják, amelyek ma már tekintélyes iparvállalatok. A nagy amerikai vállalatok időnként a napilapok és folyóiratok legtöbbjét valósággal elárasszák hirdetésmegbizásaikkal s ilyenkor nemcsak kéziratot, de a legtöbb esetben teljesen kész, megfelelő szélességű és betűmagasságú (Amerikában csak egyféle betűmagasság és betűrendszer létezik) galvanókat bocsátanak a kiadóhivatalok rendelkezésére.

Azt már szinte felesleges megjegyezni, hogy egy nagy vállalat nem nézi a költségeket, melyek a később galvanoplasztikai uton sokszorosítandó mintahirdetés rajzának és eredeti lemezének előállításával ráhárulnak, mert földolgnak tekintik a hirdetés eredetiségét, határosságát és célszerűségét.

Chicagóban létezik egy ilyen nagy vállalat, mely hirdetések rajzainak előállításával és sokszorosításával foglalkozik s kitűnő eredménnyel működik. E vállalatnál azután nincs hiány eszmékben a hirdetés módját, célszerűségét és gazdaságosságát illetőleg, mert az amerikai reklám nem olcsó! Vannak lapok, amelyekben az egyhasábos nonpareille-sor egyszeri közlésének díja 250 dollár (körülbelül 1250 korona) s érthető, hogy ily árak mellett minden pontnyi helynek alapos és gazdaságos kihasználására törekednek. Ebből azután önmagától következik, hogy Amerikában a hirdetések tervezése, a klisék sokszorosítása is specializálódott.

Newyorkban egy ilyen mindennemű reklámokat, plakátokat és hirdetések tervező műintézetet szabadon lehet megtekinteni. De nagyon csalódik az, aki azt hiszi, hogy ebből valami haszna lesz. Hideg falak, üres asztalok köszöntik az embert s alig észrevehető rekeszekben vannak az eszmék, motívumok, kész tervek elraktározva. Aki megmondja, milyen célból van szüksége egy tervre, rajzra és egyúttal közli az összeg nagyságát, amelyet erre a célra szánt: a legnagyobb előzékenységgel kiszolgálják — másképp nem! Ha a reklámozást illetőleg tanácsra van szüksége valakinek — azzal is szolgálnak, de csak pénzért és hozzá előre megállapí-

is, úgy hogy közeledik az idő, amikor nekünk is sikerül majd a külföld gyűjtőinek nagy csere forgalmába beleilleszkednünk. A Szent György-Céh kiállítása és a vele kapcsolatosan közrebocsátott s nyomdászati szempontból is pompásan előállított könyv remélhetőleg sikerrel fogja szolgálni ezt a törekvést. „Az ex libris Magyarországon és a külföldön” a címe annak a Siklóssy László dr. szerkesztésében megjelent hatalmas munkálatnak, amely ismerteti az ex libris történeti fejlődését, a grafikai technikákat és külön a magyar ex libris történeti multját és jelenét. Rengeteg képanyagával, számos színes mellékleteivel valóságos tárháza a művészi grafikanak ez a gyönyörűen díszített vasos kötet. A kiállításon levő ex librisek legszébbjeinek s az idevonatkozó és ugyancsak a kiállításra egybegyűlt magyar emlékeknek sikerült reprodukciói is felvontak előttünk ebben a könyvben a Corvin-kódexek diszein keresztül, visszamenve Könyves Kálmán királyunkig. A Nemzeti Múzeum könyvtári osztálya és egy-két privát gyűjtőnk engedte át a kiállításra ezeket a drága emlékeket,

amelyek eddig a nagy nyilvánosság előtt egészen ismeretlenek voltak. Az egész — retrospektív jellegű — kiállítás óriási anyagot, nyolcezernél több könyvjegyet tár elbénk szakszerű elrendezésben. A művészek száma pedig, akiknek a munkái itt együtt vannak, csaknem eléri az ezret. Nagy nevek és világszerte ismert kiváló ex libris példányok sorakoznak a falakon minden bájával, finom szépségével, tarka változatosságával ennek az intím művészetnek, amelybe igazán a lélek, az egyéniségének egész karakterét viheti bele az alkotó művész. A páratlanul gazdag tárlat értékes anyagából Sjögren, Waldenström, Prusse, Maternova, Wilm, Cosomati, Michl, Orlik, Nitsche, Sarrin, Willy Geiger, Mangold, Fraser, Belwe, Gruner, gr. Buonaccorsi, Thoma, Walter, Lilien, Rassenfosse, King, Wieynk, Vogeler szébbnél-szebb lapjai, az újabb magyarok csoportjából pedig — magyar állampolgársága révén Bayross is itt szerepel. — Divéky József, Nagy Sándor, Jaschik Ákos, Sassy Attila, Bíró Mihály, Faragó Géza, Kürthy György, Lakatos Artur, Gara Arnold és Egrý József dolgai tűnnek leginkább szembe.

Amatőrkiállítás és karácsonyi vásár az Iparművészeti Múzeumban. E hó 21-én nyitották meg az Iparművészeti Múzeum földszinti csarnokában az ideai amatőrkiállítást és karácsonyi vásárt; délelőtt a sajtó képviselőinek mutatták be a kiállítást, délután négy órakor pedig a közönség számára nyílt meg. A kiállítás december hó 28-áig tart, amely idő alatt hétköznapokon, hétfő kivételével, délelőtt 9—1 óra és délután 3—7 óra között, ünnep- és vasárnapokon pedig csakis délelőtt 9—1 óra között tekinthető meg. A belépődíj husz fillér. A bizottság a kiállításra beküldött anyag elbírálásakor örömmel konstatálta, hogy a beküldött anyag igen gazdag és érdekes s így a műkedvelők kiállítása, valamint a karácsonyi vásár igen érdekes látványosság lesz a közönség számára. A kiállítást melegen ajánljuk a szaktársak figyelmébe.

A Technológiai Iparmúzeum harmincéves fennállása. Harminc évvel ezelőtt, 1883-ban alakult meg a Technológiai Iparmúzeum, amely az iparoktatás és iparfejlesztés terén szép munkát végzett. A jubileum alkalmából az intézet kitűnő ve-

tott és biztosított összegért, mert: „Time is money“ (az idő pénz) és az ilyen szellemi „áru“ valóságos kincs.

Egyébként azonban az amerikai utcákon sem látni több reklámot, plakátot, mint a mi nagy városainkban. Előszóval és alaposan kihasználják a házak, felhőkarcolók üres falait, tetőit; este sok izzófényreklámot láthatni utcasarkokon, házhomlokzatokon; mindmegannyi ötletesen és hatásosan összeállított reklám. Elénken emlékszem még egy fürdővállalat izzófényreklámjára, amely a legforgalmasabb utcák kereszteződésénél volt látható s az éj sötétjében egy gyönyörű, élethűen visszaadott vízest ábrázolt egy rövid felirással.

A legérdekesebb utcai reklámok közé tartoznak a szenzációk bejelentései, amelyekről a nagy hirdalpok óriási transzparenseken, hirdetőablakok értesítik az utca népet azzal a megjegyzéssel, hogy erről részletes tudósítás a „most éppen sajtó alatt lévő számban“ olvasható. E reklámok — amelyek ügyeskezű betűvetők munkái — ugyszólván perccenként változnak.

A rajzolás és a szép, hatásos betűk festése Amerikában igen jóvedelmező foglalkozás, de ezt gyorsan, gyorsan és megegyezően gyorsan kell tudni csinálni; mert odaát a nagy üres helyeket nem mindig szokták nyomtatott (8—32 részből álló) óriási plakátokkal teleragasztani, hanem sok esetben csak tiszta papírt ragasztanak fel, amelyre azután a „plakátfestő művész“ a megfelelő szöveget és a hatásos ábrázolást, sokszor egész pillanatnyi jelenetet kézzel festi rá. Ez azután — hatássága mellett — még olcsóbb is a több részből álló plakátok nyomtatásánál és összeragasztásánál.

(Folytatjuk.)

STILUS ÉS DIVAT

Ki meri azt mondani, hogy mi nem vagyunk modernek? Hogy nem küzdünk az új, haladó eszmékért a közéletben, a művészetben, az irodalomban? Kedves nekünk minden, ami új, bátor, azt se bánjuk, ha még kiforratlan, faragatlan vagy darabos, tudjuk, hogy idő, izlés, kifinomultság kell

zelője, *Gaul Károly* igazgató egy közel 100 oldalas füzetben számol be a Technológiai Múzeum fejlődéséről. Az intézet eleintén főként ipari vonatkozású gyűjteményének fejlesztésére vetette a fősulyt s emellett kezdettől fogva rendezte az asztalosok, kocsigyártók és fémpárosok szakrajztanfolyamait és műhelyi gyakorlatait. Később működési körébe vonta az ipari kísérleti ügyet és az anyagvizsgálatot, ezt a működését fokozatosan kiterjesztette a fa- és vasiparokra, az elektrotechnikára és fizikára, a gépészetre, az építészetre, majd az újabb időkben a szövét, bőr-, papír-, végül a zsiradék-, szappan-, illóolajiparokra is. 1911-ben az egész ügykört, annak személyzetével és laboratóriumával együtt a múzeum keretéből kivették és az ipari kísérleti és anyagvizsgáló intézeté minősítették át. Az intézet 12 nagyobb szabású szakkiállítás rendezett az ipar külföldi ágazataiból. Az intézet műszaki és közgazdasági könyvtára mintegy 22.000 kötetével és 271 folyóirálával az ország legerjedemesebb ilyen nyilvános könyvtára. 1907 óta az intézet legerősebben az ipari továbbképző tanfolyamaival dolgozik. Ezek

tanfolyamai tisztán a gyakorlat igényeit tartják szem előtt, ennek megfelelően a szűkös helyiségei megsabta korlátok között mintaműhelyek támogatják azokat. 1882-ben egy iparágban összesen 26 hallgatóval kezdte meg az intézet működését, 1909—10. évben 302 tanfolyam volt 9780 hallgatóval. 1913. év augusztus végéig összesen 1232 tanfolyamot tartott 35.000 hallgatóval. Szaktanácossal is szolgált az iparosoknak műszaki és üzleti dolgokban. Amíg 1887-ben ezt 21 esetben tehetette, addig 1909—1910. évben 2178 iparos nyert írásbeli uton felvilágosítást. Az olvasók száma 1912. évben 27.000 volt. Az intézet fejlődését jelenleg helyiségeinek szűk és alkalmatlan tartani akadályozza. Tanfolyamait zsúfolt helyiségekben, nagyrészt a városban szétzórva más iskolák épületeiben kénytelen tartani.

Legmagasabb kitüntetés. A legutóbbi amsterdami nemzetközi grafikai kiállításon a *Berger és Wirth* festékgyár a legmagasabb kitüntetéssel — az elismerő oklevéllel — lett kitüntetve.

Wörner J. és Társa cégfőnöke nyugalomban. A hazai nyomdai gépgyártás érdemes uttörője, *Wörner Jakob*, a Wörner

hozza, amíg az erjedő próbálgatás valódi művészté a forr.

De az utóbbi időben mégis sűrűn fenn kell akadni az ujságok, folyóiratok és könyvek egyik-másik közleményén. Mert némelyiknek egyes szava, mondata, sora az első pillanatban megrökökenti a nyájas olvasót, aki pedig az utóbbi néhány év viharai közepette sok minden ment keresztül. Egyidőben, a helyesírást illetően, divatos volt, hogy az idegen szavakat, idegen képzésű származékaival egyetemben, még a tulajdonneveket is — kivétel nélkül — magyarosan, magyaros kiejtés szerint írták. Például azt mondták, hogy *krach* helyett azt kell írni, hogy *krak*, *monarchia* helyett *monarkia*, *déjeuner* helyett *dezsőné*, *expedició* helyett *ekszpedició*. Elvetik az *x-t*, amelyet az „egyszerűség kedvéért“ *ksz*-nek akarnak írni. Továbbá azt mondták, hogy *Shakespeare* helyett azt kell írni, hogy *Sekszpir*, *Benjamin Constant* helyett *Szilárd Béni*, *München* helyett *Münken*. Ezt az ellenvetést vajmi könnyű megdönteni. Miért kellene *Münken-t* írni, mikor e város nevét egyetlenegy művelt ember se mondja így?! Ezzel akartak erőt adni bizonyos, egyes fontosnak tűnő szavaknak. Az utánzóknál csak a magyar kiejtés szerinti írás maradt meg, az erő és fontosság teljesen eltűnt. Mily helytelen és szertelen szörszálhasogatás!

Annyi mégis bizonyos, hogy a kor rohanó fia siet minden habozás vagy gáncs nélkül az ilyen újfajta, divatos helyesírási szabályt elfogadni és ahhoz alkalmazkodni. Amihez pedig több jeles ember alkalmazkodik, ahhoz alkalmazkodni fognak első sorban a nyomdászemberek, korrektorok és sok mások is s amit az idő folyamán az emberek nagy sokasága a megszokás erejénél fogva kénytelen-kelletlen magáévá tesz: az lassanként törvénynévé válik. A magyar helyesírást ezért nehéz a sok burjántól tisztítani, némi rendet megállapítani.

Pedig sok mindene hiányzik a magyarnak, csak éppen helyesírása nem hiányzik. Annyi helyesírásunk van, ahányan vagyunk. Minden írni tudó ember jogot formál rá, hogy a maga elvei szerint írjon helyesen és teheti, mert eleddig sohasem találkozott két ember, aki vele szemben a helyesírás összes kérdéseire nézve egyetértett volna. Némelyikünk többféleképen ír „helyesen“. Példának okáért az író, aki hol egyszerű *c-t* használ, hol *cz-t*,

J. és Társa gépgyárak cégfőnöke, negyvenhátfévi szorgalmas munka után visszavonul vállalatának vezetésétől s azt fiának *Wörner Vilmosnak* adta át. A cég nyugalmabavonuló megalapítója az általuk gyártott gépek meghonosítása által uttörő munkát végzett s a külföldön is jó nevet szerzett gyártmányaival a magyar iparnak. *Wörner Jakob* rokonszenves egyénisége megérdemli a hosszú pihenést.

Dr. Wülfing †. A német helyesírási szótar szerkesztőjének, dr. Dudennek utódja, dr. Wülfing október 28-án életének 50. évében hirtelen meghalt Bonnban. Duden még életében választotta Wülfinget utódjául, aki nagy hozzáértéssel lépett örökébe, mely választáshoz a német nyelvészeti egyetértéssel járult hozzá. A „Buchdrucker-Duden“ — mely már bejezéséhez közeledik — legközelebbi megjelenését már nem érthette meg, melyhez tudásának javát adta. Agyszélhűdés következtében ért véget munkás élete.

Gutenberg János-utca Kassán. Ami nekünk nem sikerült: azt könnyű szerrel elértek a kassai szaklársak. A kassai törvényhatóságközgyűlése a sakegyesületi helyi-

hol egy szóba írja az *aki-t*, az *ami-t*, hol külön választja s aki, ha folyóiratba ír, mintha a szóelemzés, ha pedig napilapba, mintha a fonetika elveit vallaná. Ha sokféle ír az író, sokféle helyesírást produkál. Az újságok és a folyóiratok ugyanis, valamint egyes nyomdák, a helyesírás ügyét az egyöntetűség kedvéért házilag kezelik; mindegyik tart egy házfelügyelőt, aki az írókat a házirendnek megfelelő helyesírássra kényszeríti, persze csak utólag, korrektor hatalmával. Az író nem törődik ezzel, miért makacszkodnék, mikor jól tudja, hogy a helyesírás szabályaira mindenféle a legféltelenebb anarchia uralkodik? Egyikünk nem találja helyénvalónak az Akadémia helyesírási szabályait, mert azok a *szóelemzés és a hagyományok* elvén alapultak; mások nem fogadják el a Wlassics-féle helyesírási szabályt, mert ez meg nem eléggé *őszinte* és nem eléggé *határozott*. Így ki-ki a maga kénye-kedve, a maga ízlése és elve szerint ír helyesen. Szóval, ahány ház, annyi — helyesírás. Természetesen, ha valahol, itt áll, hogy kevesebb — több volna, de az *egységes magyar írásmód szabályzata* a legtöbb.

Azután jött a nyelv és stílus divatja. A tollforgató sokadalmat időről-időre bizonyos áramlatok hatják át, melynek hullámai keresztelkedhetnek is. Kergetik egymást, mint a divat változásai. Régibb keletű, megrögzött hibákat le-leküzdvén, a javító működésben akadunk olyan szertelenkedésekre, amelyek újabb, küzdelemre szólítják a nyelvészt.

Jelen írók nyelvészpítése kezdte, rossz fordítók munkája folytatta azt a vizözönt, mely a tagozott vagy körülírt kifejezések áradatát zuditotta a magyar nyelvre. Divatba jött, hogy egyszerű igei állományokkal nem érték be, hanem szinte segédigékkel nyomorították a *képez, gyakorol, intéz, nyujt, csinál, tart, eszközöl* és *végez* stbbit. Közkeletűvé váltak az efféle idegenszerűségek: ez *képezi* élete célját (ez az élete célja), a levegő sulya nyomást *gyakorol* a föld színére (ránehezedik vagy nyomja), a lovasrendőrök *rohamot intéztek* a sokaság ellen (megrohanták), segélyt *nyujt* a hajléktalanoknak (segélyezte őket).

Az ilyen tagozott kifejezések annál könnyebben elterjedhettek, mert a magyarban bőven akad eredeti tagozott kifejezés is, például *jó kedvre derül, könnyekre fakad, lángra lobban, lobot vet*. Az idegen-

ből vett kifejezések is megeredtek a magyar földben, ha idegenszerűség lecsiszolódott, például *sulyt fektet* rá helyett *sulyt vet* rá, kifogást *csinál* helyett *kifogást tesz*, beszédet *tart* helyett *beszédet mond*.

Ugy látszik, az idegenszerűségek kerülése keltette életre, tette divatosná az irányt, mely a tagozott kifejezések összevonásával iparkodik a stílust egyszerűsíteni. Ennek az iránynak annyival inkább megvan a jogosultsága, mert a magyar nyelvnek azon természetén alapszik, hogy ugyszólván minden szóból alkothatunk igét valami alkalmas képzővel, például *segélyt nyujt* helyett helyesen mondhatjuk *segélyez*, *hagyományt tesz* helyett *hagyományoz*, *kifogást tesz* helyett *kifogásol*. Ilyenféle eredetűek ezek is: *utalványoz, letéteményez, adományoz, kárta-lanit*, talán még a *szembesít* és *kézbesít* is megállhat.

Azonban itt is szükség van a helyes nyelvérzetre, hogy a szertelenkedéstől tartózkodjunk, izetlenséget el ne kövessünk. Egy komoly miniszteri beszédben megbotránkozott a báttaszéki vonal *elsőrangusításának kérdése*. Jeles értekezés olvastam a magyarok hadviseléséről, melynek megbotránkozott kifejezése volt, hogy a hadsereg után jövő tisztviselők azonnal *közizagatnak*. Izetlen dolog, mikor a kirándulókról azt írják, hogy előszedik a kenyeret, szalonát és vigan *kosztolnak*, vagy amikor a szindarabban úgy szól az utasítás, hogy a szereplők *kezelnek*. Ez bizony, ha a nép nyelvéből vette is az író, izetlen kifejezés. Már inkább csak kezétfogjunk ezentul is. Egbekiáltó magyarság az ilyen: *céggjegyztetni kívánta az üzletet*.

A kifejezések összevonására való törekvés teszi majdnem lehetetlenné a jelzős kifejezéseknek megszavakkal való alkalmazását. Annak idején megkísérelték a léghajót *szállóhajó*-nak, meg *égi hajó*-nak nevezni, de nem terjedhetett el egyik sem, mert nem lehetne *szállóhajózni*. Sokan azt mondják: szekéren ment, gyalog jött, hajón *utaztak* Bajára, vasuton mentek Szegedre, holott *mindenki lehajóz, elvasutaz* tehát *léghajózni* is akar.

Visszás dolog, mikor valami eredeti jó magyar kifejezésnek azzal rontják a hitelét, hogy olyan általánosítva hozzák divatba, hogy szinte furcsasággá válik. Így tették neveltségessé a *jól esik* szólast. Helyes magyaros értelemben mondjuk, hogy

csoporthoz elhatározta, hogy a város egyik legközelebb megnyitandó utcáját nagymesterünknek: Gutenberg Jánosnak nevről fogják elnevezni. Kassán tehát lesz Gutenberg-utca, nekünk azonban reményünk sincs arra, hogy Budapesten valaha Gutenberg nevről kereszteljenek el valamely utcát vagy teret, mert néhány évvel ezelőtt — amint arra a szaktársak is emlékezhetnek — már kértük is, hogy a Bérkocsis-utca nevé változtassák át Gutenberg-utcára, azonban ezt a kérést azzal az indoklással utasították el, hogy a Gutenberg név idegen hangzású s így nem alkalmas utcanévnek.

Zárszámadás. A Franklin-Társulat irodalmi intézet és könyvnyomda rt. 1913 június végén tartott lezáró mérlege az előző évi 891.248 koronával szemben 986.586 korona bruttó jövedelmet mutat ki, miből tiszta nyereség 492.838 korona, a tavalyi 434.134 koronával szemben. Osztalékul — ugy mint tavaly — részvényenként 12%0-ot, 36 koronát fizetnek.

Német újságok példányszáma. Tudvalévő, hogy Németországban óriási az olvasóközönség száma s ennek folytán a napi-

lapok példányszáma is igen nagy. A Berliner Morgenpost például 400.000 példányban jelenik meg, a többi napilapoké azonban már csak 250.000-ig terjed. A folyóiratok pedig még nagyobb példányszámot érnek el, mivel nemcsak Németországban, hanem mondhatni az egész világon el vannak terjedve. Így például a Leipzigier Illustrierte Zeitung 700.000, Die Woche 400.000, a Simplicissimus 100.000 példányban jelenik meg. Ma már Németországban is igen sok a kávéház, de azokba olvasni járnak az emberek. Zene, látma — no meg pláne a kártya teljesen ismeretlen valami; igazán olyan hely, ahol szórakozva művelődik a közönség. St.

A Magyar Iparművészeti Társulat Györgyi Kálmán szerkesztésében megjelenő lapja, ezidei IX. számát a magyar népművészet páratlan szépségű alkotásainak százát meghaladó, részben színes művészi reprodukciói ékítik. A szövetségben Körösfői K. Aladár a magyar nép művészeti munkái rejlő etikai, nemzeti és kulturális értékekre hívja fel a figyelmet. Groh István a népművészetnek a középkori magyar fal-

festményekben felkutatott legrégibb nyomaira mutat rá, Ács Lipót a Nemzeti Múzeum néprajzi osztályának a nemzeti kultúra szempontjából való fontos feladatáról ír, Lesznai Anna pedig a népművészet és a háziipar kölcsönös vonatkozásairól és a háziipar egészséges fejlődésének feltételeiről mondja el érdekes megfigyeléseit. A gonddal megszerkesztett rovatok az iparművészet aktualitásairól számolnak be.

Írásmúzeum Leipzigben. A német Buchgewerbemuseum ismét egy nagy és általános érdeklődésre számító gyűjteménnyel gyarapodott. Szeptember elsejével ugyanis az irás multjára vonatkozó emlékekből álló — ékirást tartalmazó cserepek, régi írószerek, papiruszok stb. — múzeum nyílt meg a Buchgewerbemuseumban, melyet a jövőévi grafikai kiállítás után külön épületben helyeznek el.

A hermaneci papírgyár vasutja. A besztecerbánya — hermándi helyi érdekű vasut részvényláráság a minap tartotta alakuló közgyűlését a Hazai Bank r. t. helyiségeiben. A besztecerbánya — hermándi vasutat a mult hó végén adták át a forgalomnak. Jelentős iparvállalatok, különösen a her-

jól esik az ebéd, a szomjas embernek jól esik egy pohár víz, addig marad valahol, ameddig jól esik. Ellenben furcsa volna, sőt értelmetlen, ha imigyen esne a kérdés, meg a felelet: Mikor jöjjünk haza? Amikor jól esik. Pedig hát innen onnan egészen kiszorul a divatból a tetszik, akar, szándékozik, minden, minden csak jól esik. Olvastam például, hogy az eső elől kellő időben fedél alá menekült uriember így sóhajtott fel: No, most azután eshet az eső, ahogy jól esik! A dinnyéskófa is úgy kínál-gatta a görögdinnyéjét: Azt lékelem meg, amelyik a naccságának jól esik!

De szóljunk valamit már az idegen szavak felesleges divatjáról is. Nekünk, szervezett munkásoknak, talán legfrissebb sütetű szavunk a *szabotázs*. Szókincsünk is ugyancsak nemzetközi, azaz hogy *internacionális*. Ha nem dolgozunk: *sztrájkolunk*, ha dolgozunk: *amerikázunk*, ha erőszakoskodunk: *terrort gyakorolunk*; egyik felekezetünk: *szindikalista*, a másik: *anarchista*, meg *nehilista*; büszkén valljuk, hogy *proletárok* vagyunk; szidjuk az *agrátusokat* és *klerikálisokat*; követeljük a *szekularizációt* — no és most szálló igévé lett, hogy a lakásukból az utcára siető lakók ellenállása a *szabotázs*. A *sabotage* (facipőben járás) szóval akarjuk kifejezni a kérkedő szegénységet. Még hálásak lehetünk, hogy a társadalmi mozgalom női katonái eddig csak *feministák* és csak titokban bámulják a *szüfraszelt*-ek brit dicsőségét s nem gazdagítják ezzel az angol gyártmányu francia szóval a magyar nyelvet.

Különböztethetjük az eljövendő feminista világ szellője lengedezne felénk, azt olvasom egy tudósításban, hogy letartóztattak egy gyermeksikkasztó házaspárt, mert kiszült róluk, hogy tizenkét gyermekük van, pedig csak nyolc éve, hogy *elvtették egymást*. Már kérem a magyarban csak *völegényt* ismerünk, *völeány* — még eddig — nincs. Vannak ugyan házaselek, de azért házasodni is csak férfi házasodhat, a leányoknak azzal kell beérniük, hogy férjhez mennek, ha veszik őket.

Ezek után szinte magától nyomul előtérbe az a kívánatos fontos feltétel, hogy *nyelvünk mondat-szerkezetében magyarosságra törekedjünk és a nyelv szellemét megrontó idegenszerűségeket kiküszöböljük*. A nyelvhasználat legyen biztos és zamatos, a stílus természetes, világos, formás és művelt.

maneci papírgyár, valamint óriási kiterjedésű állami és városi erdőségek jutnak ilyen módon az érdekeltek által már régen óhajtott vasuti összeköttetéshez, a vasut maga pedig folytatásának kiépülése esetén hivatva lesz a zólyom — ruttkai fővonal tehermentesítésére.

Felbert Gyula, a theresienthali papírgyár magyarországi képviselője, raktárait V. ker., Arpad-utca 10. szám alá helyezte át. A cég a szakemberek figyelmét ezután is felhívja a nyomdász segélyező-egyesület tavalyi megjelent jubileumi emlékkönyvének papírjára, melyet ő szállított. A cég raktáron tart rendkívül nagy választéku nyomó, középnyag famentes és amerikai illusztrációs műnyomó papirokat, továbbá borítékpapirokat és kartonokat.

HIVATALBÓL

Pénztári kimutatás 1913 szeptember haváról. Bevétele: Áthozott a múlt óról 1528 67 K. Tíz darab hitelszövetkezeti részvény (a 10 K) 100 — K. Gutenberg szoboralap 1278 17 K. Ács Mihály-alap 500 — K.

A magyar stílus kifinomodása és a tökéletes stílusnak a közvéleménybe való átültetése kell, hogy a mi vágyunk is legyen s ennek a vágnak ad kifejezést meglepő módon szerény dolgozatomban. Talán megszívlelik szaktársaim s idővel munkálkodásuk közepette több gondot fordítanak a nyelv-tisztaságra.

R. TÓTH JÓZSEF.

A KÖNYVNYOMTATÓ MUNKAKÖRÉBŐL

Hány nyomdász látott már papírhajtogató gépet? Ez a kérdés abban talája jogosultságát, hogy ez a nyomdai segédgép a mai szerkezetében nagyon komplikált, a kezelése emiatt nehézkes és ennek folytán a működése nem mindig megbízható. Az ára ezenfelül oly magas, hogy csak nagyüzemi nyomdák vagy könyvkötészetek szerezhetik be és mindez a magyarzata annak, hogy ez az egyébként a nyomdai üzemben oly szükséges gép a 25 éves létezése alatt a nyomdákban csak nagyon kis teret bírt meghódítani, úgy hogy minden századik nyomdásznak volt talán alkalma egy papírhajtogató gépet látni. Már több mint két évvel ezelőtt volt alkalmunk egy szaktársunk által szerkesztett három hajtásra berendezett papírhajtogató gépmintát megtekinteni, melynek egyszerűsége és — a minta primitív kivitelének dacára — precíz működése az első pillanatban is meglepett. A szerkezete három vékony tolattyuból áll, melyek a papírt megfelelő keskeny hasadékon átnyomják, miáltal a papírtörés megtörténik és innen minden szalagvezetés nélkül a hajtogatott ívet az illesztőkhöz vezetik, ahol ugyanilyen módon a második, illetőleg a harmadik törés megtörténik. Az egész szerkezet annyira egyszerű és áttekinthető, hogy minden komplikáció a működés körül ki van zárva és ahhoz hozzájárul még az az előnye is, hogy kisebb alaku gépeket, ugyanint, mintát, lábbaltipró berendezéssel is el lehet látni. Értesülésünk szerint a gépet még értékesebbé teszi egy időközben hozzá szerkesztett félautomata ívberakó-készülék, melynek egyszerűsége mellett az az előnye van, hogy a berakóasztal mind a négy oldalán alkalmazott illesztők bármelyikéhez illeszti

Tanoncpéldányokért 2'40 K. Tagdíjakból 1128'40 K. Összesen 4537'64 K. — Tagsági járulékokból befolyt: Államnyomda 8'—, A Nap 22'60, Apostol-nyomda 3'—, Angló-nyomda 1'40, Athenaeum 49'40, Attila-nyomda 3'20, Bagó-nyomda 2'40, Baptisták 1'60, Barcza-nyomda 1'60, Biró és Schwarz-nyomda 5'40, Breier-nyomda 1'20, Bróza Ottó 1'40, Budapesti Hirlap 21'20, Budapesti lapvállalat 1'60, Buschmann F. utóda 10'60, Egyetem ny. 3'—, Egyleti tisztviselők 15'20, Elek-nyomda 1'60, Az Élet-nyomda 20'—, Engel S. és Társa-nyomda —'80, Európa 5'80, Fővárosi nyomda 2'—, Franklin 80'40, Franklin-fiók 7'20, Fráter és Társa 2'40, Fischer és Mika 4'80, Galitzenstein-nyomda 8'—, Globus (éjjeli és Magyarország) személyezete 26'40, Grafikai int. 3'20, Grünhut és Steiner-nyomda 1'60, Hamburger és Birkholz-nyomda 7'—, Hedvig Imre —'80, Hedvig Sándor 4'—, Hornyánszky 17'—, Hungária-nyomda 9'20, Hunnia-nyomda 2'80, Jókai 2'40, Károlyi György 4'60, Kereskedelmi nyomda —'80, Kellner A. 2'80, Kellner E. 14'20, Kertész-nyomda 1'60, Korvin Testvérek 9'40, Községi-nyomda

6'80, Kurcz és Fejér 5'60, Légrady 26'40, Löbl D. és Fia 7'20, Löbl Mór-nyomda 2'40, Magyar fénynyomda 2'80, Magyar könyvnyomda részvénytársaság 8'80, Markovits és Garai 1'60, Márkus Samu 4'40, May 4'—, Minerva 2'—, Neuwald 4'20, Nyugat 2'60, Otthon 2'40, Pallas-nyomda 32'80, Pannonia-nyomda 1'80, Pápai Ernő 8'—, Pátia-nyomda 9'40, Pester Lloyd 6'40, Pesti könyvnyomda részv.-társaság 5'20, Pollák és Leopold 2'—, Phöbus-nyomda 2'—, Poporul Román-nyomda 1'80, Posner K. L. és Fia 11'60, Radó Izzó 6'60, Rigler J. Ede 7'60, Roth József 2'40, Róvó Aladár 3'20, Rózsa K. és neje 2'40, Ruaznyák és Türk-nyomda 1'40, Schulz 1'20, Stephaneum-nyomda 24'—, Székesfővárosi házinyomda 30'60, Schmiel Sándor 2'40, Schmiel és Mannheim —'80, Springer 1'—, Stúdió-nyomda 4'—, Szűsz-nyomda 1'60, Thália 10'40, Tolnai 19'—, Unio-nyomda 2'—, Uránia 5'80, Várnai-nyomda 4'—, Verseny-nyomda 1'60, Világosság 53'80, Weisz Adolf 1'60, Weisz Márton —'80, Weisz L. F. 1'60, Wodianer Fülöp és Fiai 35'40 K. — Vidékről: Pécs 10'20, Győr 12'60, Miskolc 7'20, Békéscsaba 9'20,

az ivet, miáltal az ismert rendszerű hajtógépeken feldolgozásra kerülő nyomtatványok komplikált és sokszor időtrábló és bosszantó kilövési módzatai esznek, mert e készülékekkel bármilyen nyomtatványt a szokásos kilövési mód szerint is lehet hajtogatni. A gép előállítási költsége, ha nagyon sokat számítnak, 50%-kal olcsóbb a jelenleg forgalomban levő gépeknél és így természetesen a beszerzési ára is olyan arányban csökkenne. Tehát nemcsak a nagytökével dolgozó, hanem a közép- és kisnyomdai és könyvkötő vállalatok is képesek lesznek a gépet minden anyagi megerősítés nélkül beszerezni. Mint látjuk, egy életrevaló dologról van szó, melynek megvalósulása elé az érdekelt szakörök a legnagyobb érdeklődéssel tekintenek és csodálatos, mégsem bír életrekelni. Szaktársunk állítása szerint már több mint másfél éve, hogy találmányát egy itteni cégnél szerződésileg lekötötte, a cég azonban minden ígérete ellenére eddig semmit sem tett. Vajjon nem a sok ezer feltaláló sorsa éri szaktársunkat is, aki szakismeretét, ügyességét érvényre jutatta a gép megszerkesztésénél s mivel a kivitelhez nincs elegendő anyagi ereje: azt egy hazai gyárra volt kénytelen bízni, amelyik most érthetetlenül huzza-halassza a mintagép előteremtését. Különös, hogy már sok magyar találmányról tudjuk azt, miszerint a hazai gyárak nem méltatták figyelemre sem, ellenben az okos külföldi gyárak kaptak az alkalmon és megszerezték az illető cikknek gyártási jogát. Vajjon nem-e lett volna okosabb dolog a fent leirt hajtógép gyártását is külföldi gyárnak felajánlani?

Másolható nyomás előállításánál kellő gonddal kelene mindenkor lennünk arra, hogy a készitendő nyomtatvány másológéppel vagy másolóprésszel lesz-e másolandó, mert ha erről a nyomdának nincs tudomása, gyakran olyan kellemetlenségek származnak, minek következtében a nyomtatvány hasznavehetetlen. Ennek magyarázata kézenfekvő: másológépnél a másolandó nyomtatvány erős nyomás alatt két forgó hengeren megy át, úgy, hogy nem is egy pillanatig van csak nyomásnak kitéve, míg a másolópréssnél többnyire másodpercekig marad a másolandó nyomtatvány teljes felülete a nedves ruhával fedve. A gépnél alig van ideje a

sokszor kevés nedvességnek a festékre oldólag hatni, míg a présnél ez inkább lehetséges. Nem szorul ezekután magyarázatra, hogy olyan nyomtatványok, melyek géppel másoltatnak, egy különös könnyen oldódó festékkel nyomandók, melynek bőséges felhordása önként érthető szükségesség. Mindazok a követelmények, melyek a másolható nyomással szemben támasztatnak, a másológéppel másolandó nyomtatványokkal szemben az elmondottak alapján fokozódnak. A legnagyobb gondossággal kell minden zsirnyomot eltávolítani. A hengerek, festékcilinder stb. a másolófesték felhordása előtt benzinnel, luggal, szesszel stb. alaposan megmosandók. A. A. B.

A lemezek romlása három- illetve négyszínnyomatás alkalmával. Szines maratások levonatai, mint általában tudva van, leginkább kézisajtón készülnek, miért is erre a célra speciális festékeket használnak. Ezeket a festékeket igen szigorúan és anyagosan dörzsölik, minél fogva a lehető legjobb szinhatást tudnak velük elérni. Ha már most a nyomdász, aki a maratointézet által szállított levonatokot a példányszám mintájaként használja, ugyanazokat a festékeket, amelyeket a maratointézet levonatai készítésekor használt, rendeli meg, mégsem éri el ugyanazt az eredményt velük, minthogy a példányszám nyomtatására sokkal simulékonnyabb festékeket kell használni, mert hiszen a legelőbb esetben azokat gyorsajtón nyomtatják. A szín élénkségének csökkenése érthető módon a színárnyalatbeli különbséget is kifejezésre juttatja. Különösen feltűnő ez a jelenség a sárga szinnél. A gyengébben dörzsölt sárgafesték mindig zöldbejatszóbban fog hatni a kompaktabb festéknél, noha mindkét festéknek egyforma az anyaga. Minthogy erről a körülményről a gépmester csak igen ritkán bir tudomással, a legtöbb esetben tulbőséges festékadással nyomtat, hogy a próbelevonatnak színárnyalatát és szinerős hatását elérhesse. Ennek pedig elmaradhatatlan következménye a nyomtatás közben beálló nehézségek, illetve nyomólemezok gyors romlása. Nemcsak hogy az ilyen módon festékkel tulhalmozott sárganyomatok a végső nyomtatási eredmény jóságát már eleve is kockáztatják, hanem már a következő színnyomatásakor, noha az már szabályszerű festékadással

Pápa 4'20, Szombathely 9'40, Debrecen 11'—, Turócszentmárton 7'20, Nyitra 5'—, Kaposvár 6'—, Szeged 12'40, Szekszárd 7'20, Sopron 10'80, Kolozsvár 29'—, Arad 23'—, Temesvár 28'—, Budafok 7'40, Nagyvárad 30'—, Nyiregyháza 7'20, Ungvár 8'—, Keszthely 8'—, Kassa 7'80, Kecskemét 18'—, Kispest 1'60, Gyöngyös 4'—, Veszprém 8'—, Zilah 5'60, Pozsony 4'—, Liptószentmiklós 6'—, Erzsébfalva 2'40, Mezötúr 3'20 K. Összesen 313'60 K. Egyesektlől 13'80 K. Főösszeg 1128'40 K. — **Kiadás:** Szerkesztő fizetése és portója 160'24 K. Nyomdászamlára törlesztés 650'— K. Műmellékletekre 120'— K. Augusztus havi lapexpediálás 53'76 K. Adminisztráció és portókiadás 8'51 K. Összesen 992'51 K. — **Készpénz** a hó végén 1666'96 K. Tíz darab hitelszövetkezeti részjegy (á 10 K) 100'— K. Gutenberg-szoboralap 1278'17 K. Ács Mihály-alap 500'— K. Összesen 4537'64 K.

Tagsági forgalom 1913 szeptember hóban *Beléptek a Körbe:* Fénya János (Breuer), Gudász Gy. Zoltán, Hajdu Imre (Élel), Grósz Ignác, Szigethy Gyula II (Franklin), Fischer Sándor (Hungária), Csányi András,

Herczeg Ferenc, Papp János, Weninger József (Kellner Ernő), Braun Károly (Községi), Braun Gyula (Légrády), Takács Vilmos (Nyugat), Bajusz József (Stephanum), Stern Albert (Uránia), Mőga Tivadar (Világosság), Hainrich Lajos, Samu Károly (Wodianer), Veress Jenő (Debrecen), Ritter Sándor, Veress Egyed, Zudor Gergely (Gyulafehérvár), Kősa László (Kecskemét), Berghofer Gyula (Keszthely), Klein Jenő, Staszini László (Szekszárd). Hátralék és nem jelentkezés miatt törölve lett 31 tag. A hó végén 10 tiszteletbeli, 1615 rendes, összesen 1625 tag.

Leipzig. 1913 november 16-ig befolyt: Geistlinger Ferenc 92'—, Drab Sándor 94'—, Szilágyi József 53'—, Tálasi Miklós 51'—, Marmorstein Izidor 70'—, Biró Miklós 104'—, Tóth Gusztáv 29'—, Herzog Salamon 79'50, Mészáros Gyula 29'—, Kún Kornél 81'—, Szende Lajos 20'—, Fürst Vilmos 44'—, Wanko Vilmos 125'—, Orbán Ferenc 53'—, Szeder József 53'—, Stefáni József 92'—, Mittelmann Izidor 96'—, Rozsondai Béla 95'50, Varga Imre 37'—, Tóth Sándor 53'—, Szelezcky Vilmos 106'—, Rames Jaroszlav 106'—, Fucker

József 104'—, Richter Márton 104'—, Gondos Ignác 155'94, Riczko Sándor 89'—, Deák József 102'—, Bálint Ödön 42'—, Zsitvay Lajos 13'50, Grünberg Salamon 52'—, Fűzi József 30'—, Zsuppán László 17'—, Androviczky Imre 22'— korona, összesen 2294'44 korona, mely az Altalános Fogyasztási Szövetkezetnél van gyűmlöcsözőleg elhelyezve.

Választmányi ülés 1913 október hó 24-én. Jelen vannak: Elnök, I. és II. al-elnök, I. és II. titkár, pénztáros, I. és II. gazda, továbbá Baka, Sarlós, Révész, Brezniczky, Busay, Fazekas, Steinherz, Halász, Balázsfi és Herzog választmányi tagok. Igazolva távol: Boros, Boldizsár és Fröhlich. Elnök megnyitja az ülést és felolvastatja a mult ülés jegyzőkönyvét, melyet a választmány megjegyzés nélkül hitelesít. A mai ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére felkérletnek Steinherz és Brezniczky szaktársak — Elnök jelenti, hogy az állami továbbképző szaktanfolyam ügyében eddig semmiféle tárgyalások nem voltak s hogy a Kör tanfolyamának segélyezése tárgyában a főnökegyesülethez beadott kérésünk elintézését az elnökség megsürgette. Tudo-

megy végbe, ezeknek a nyomólemezeknek folytonos romlása észlelhető. És ez természetes is, mint hogy a fölös sárga festék nem tapad meg jól a papíron, a következő nyomólemez azt leemeli a papírról és magába bele huzza. Ez a fonáság leginkább a sárgánál észlelhető, de előfordulhat némely körülmények között vörösnél és kéknél is, ha az egyiket ezen színeknek tulbőséges festékadással nyomtatják.

Néha a második szín nyomtatásakor is panaszkodnak a lemezek romlásáról, annak ellenére, hogy az első színt szabályszerű festékadással nyomtatták. Ezt mindig csak arra kell visszavezetni, hogy az első szín festéke nem tapad meg eléggé a papíron. Ennek pedig a papírnak csekély enyvezettsége az oka. Ha a gépmester nem ismeri a számbajövő papír tulajdonságait, próbalevonatokkal kell bizonyosságot szereznie arról, vajjon a festék, miután a vele előállított nyomatok egy éjszakán keresztül száradtak, a papíron megtapad-e, mert ha nem, akkor egy kissé erősebb kence vagy csekélyke szárítóanyag hozzáátételével segitenie kell a bajon. Azonban ezen hozzáátételek mértéke tekintetében igen óvatosan kell eljárni, mert a tulsok hozzáátétel más módon bosszulja meg magát.

A festéknek a festékvalyuban és a hengereken előálló daraszkerü külje és az ezáltal okozott romlása a lemezeknek majdnem mindig a kromo- és műnyomópapirosban elmaradhatatlan krétaporra vezethető vissza. A nyomólemezeknek romlása önként értetődően kevésbé értékes minőségek feldolgozásánál, illetve célszerűtlenül és tökéletlenül dörzsölt normálfestékeknel is beáll. Ezért három- és négyzsinnyomatás céljaira csakis legjobb minőségű festékeket szabadna használni, mert ezeknek nagyobb kiadóssága a kiadástöbbletet nemcsak kiegyenlitené, hanem csekélyebb festékleadást és sima nyomtatást tenne lehetővé.

R.-r.

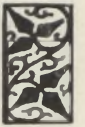
Mi előnyösebb: a könyv- vagy könyvnyomtatás? Egy budapesti szak társunk kérdezi tőlünk, hogy 100.000 16:18 cm. nagyságu csomagolópapírt, melynek virágrajzai, ugymint: rózsza, viola, orgona stb. természetes színekkel, szöveg- és cégsorai pedig aranybronzal legyen nyomtatva, az egész nyomat pedig dombornyomtatandó: hogy ezt könyv- vagy

könyvnyomdai uton érhetné legolcsóbban el? Kérdéstevőnek az a véleménye, miután neki a könyvnyomdában legnagyobb alakú Viktoria-gépek rendelkezésére állanak, viszont a könyvnyomdában nem, nem volna-e célszerűbb, ha az iveket négy 32:36 cm.-es alakba beosztaná és a Viktoria-gépeken a háromszinnyomatu eljárás mellett a bronz- és dombornyomást végezné. Ha a kérdezett csomagolópapír előállításánál csak négy sujet (tárgy) volna a nyomtatásnál figyelembe veendő, akkor a tégelyen való nyomtatás célszerűbb. Ellenkező esetben a könyvnyomdai uton való nyomtatás előnyösebb. Az ilyen többszínű nyomatokat természetesen jó, ha punktirozással végezzük, mert ezáltal a dombornyomtatást megkönnyítjük. Jó és pontos kalkulációval az egyes színes dolgok száma szerint megállapítható, hogy mely eljárás előnyösebb.

Gv.

ÁRALAKULATOK A NYOMDAIPARBAN

(II.) Dr. Bertenburg számadási példái — amint azt már lapunk mult havi számában is említettük — telve vannak tévedésekkel, úgy véljük tehát, hogy felesleges azoknak bővebb taglalásába bocsátkozni. Hisz ha belőlük akarunk teljes számadati pontossággal a nyomtatványok árainak az árszabály következtében bekövetkezett emelkedésére következtetni, ezt csak úgy tehetjük meg, ha összes példáit helyesbítjük. Ellenkező esetben csak téves eredményekre juthatunk. Arra mindenesetre alkalmasak ezek az összeállítások, hogy némileg összehasonlító képet adjanak és a szakképzett nyomdászra serkentőleg hassanak abban az irányban, hogy ezzel a kérdéssel úgy szakmai, mint közgazdasági szempontból foglalkozzon. Különösen nálunk Magyarországon tanácsos ez, ahol az agrár-feudális uralom most virágzik teljes pompájában és nem győz eléggé a sztrájkok árdragító hatásáról zengedezni. Hogy Magyarországon oly keveset olvasnak — hányszor hallottuk —, annak oka, hogy a nyomdászok oly sokat keresnek. És ha igaz is — amit tagadni eszünk ágában sincs —, hogy a kollektiv szerződések következtében a munkabérek emelkednek, mégis rá kell

másul szolgál. — Titkár jelentését a tanfolyamu előadások zavartalan menetéről, a Magyar Földrajzi Intézet tervbevelt megtekintéséről és a gépmestertanfolyam előadássorozatának végleges megállapításáról: a választmány jóváhagyólag tudomásul veszi. — A temesvári szaktanfolyamról szóló jelentést a választmány örömmel vette tudomásul. — I. alelnök a nagyváradi nyomtatványkiállítás és előadás lefolyásáról és sikeréről tesz jelentést, amelyet a választmány tudomásul vesz. — Titkár jelentése a győri, kassai, nyiregyházi, kecskeméti, kolozsvári és debreceni helyicsoportok működéséről tudomásul szolgál. — Titkár részletesen ismertette előterjeszti az agítalóbizottság javaslatát a taggyűjtőakció vezetésére és és lefolytatására vonatkozólag, melyet a választmány elfogad. — A szakbizottság jelentése a szöveg megoldási pályázat meghosszabbításáról és a debreceni levélfel pályázat elbírálásáról tudomásul vétetik. — Pénztáros jelentése a pénztár állapotáról és a tagsági forgalomról tudomásul szolgál. — A háziestélyek előkészítéséről szóló jelentés tudomásul vétetik. — Titkár-szerkesztő felhatalmazást kér arra, hogy a

Grafikai Szemle decemberi számát kettős tartalommal, a tavalyi terjedelemben jelentethesse meg s hogy a szerkesztőség használatára olasz, francia és angol szaklapokra előfizethessen. Az előterjesztések — az utóbbi alapos vita után — elfogadtnak s szaklapok előfizetésére 30 korona engedélyeztetik. — A Gutenberg-szoborbizottság javaslatai a jövő ülésen terjesztendők elő. — Több tárgy nem lévén, az ülés véget ér.

MELLÉKLETEK

Mellékleteink. Lapunk októberi számának mellékletei Kún Kornél szak társunk „Hogyan kell cimlapot moderizálni” című cikkének példait képezvén, azokat a szakbizottság részletes bírálat tárgyává nem tette. A gyakorlati érzékkel megírt közleménynek a mellékletek jó példái, amelyekből sok tudás meríthető. A szakbizottság célszerűnek tartaná, ha hasonló szemlemben megírt és mellékletekkel ellátott cikkeket mások is leadnának. E füzet izléses, frappáns hatású borítékát szintén Kún Kornél készítette s azt a mellékletekkel együtt

a Világosság-nyomdában nyomták, kellő gonddal és szakértelemmel. A színek élénkek, szindusd és tisztán vannak nyomva.

ÜZENETEK

N. J. Nagymegyer. Kérdése nem elég világos, kérjük megismételni, de részletesebben.

Figyelmes. Sorait köszönjük, de szükségesen tartjuk megjegyezni, hogy ennyit mi is tudunk a dolgról. Sőt többet is! Nekünk nem fognak ártani vele. Üdv.

Lányi Béla, Budapest. Munkáit nem vehetjük komoly bírálat tárgyává, mert mind-egyikre megjegyzi: „ez nem sikerülhetett, mivel a gépmester, a főnök így meg úgy akarta”. Csak olyan munkát küldjön be, amelyet teljesen a maga intenciói szerint készített. Az Eisenbach-cégjegy jó!

A Magyarországi könyvnyomdászok és rokon szakmabeliek szakköre kiadása. Felelős szerkesztő Wanko Vilmos. Főmunkatárs: Gondos Ignác. — Világosság könyvnyomda rt. Budapest, VIII. ker., Conti-utca 4. sz.

mutatnunk: *mindenkor az élelmiszer- és házbéruzsora az, ami a munkásokat, és így bennünket, nyomdászokat is, arra kényszerít, hogy több bért kérjünk.* De ki meri állítani, hogy az elért béremelés csak némi arányban is van azzal az emelkedéssel, amellyel a fogyasztókat megterhelik.

Es ha dr. Bertenburg téves adatainak dacára rá tudta bizonyítani a német nyomdavállalkozókra azt, hogy egyedül a szedők bérénel — pedig a főnökök oly előszeretettel hangoztatják: a szedésnél nincs haszon — 1890-ben 40%-ot, 1902-ben 50%-ot és 1912-ben már 64–88%-ot számítottak fel különböző pótlékok címén, mely pótlékok nem egyebek, mint a tiszta haszon egy része, akkor mi nyugodt lelkiismerettel állapíthatjuk meg: Magyarországon sem más a helyzet.

Mint az általános üzemköltségek főbb pontjait, dr. Bertenburg a következő tételre sorakoztatja fel: A gépekbe, irásokba és egyéb felszerelési eszközökbe fektetett tőkének kamatoztatása és amortizációja, a fűtés, ipari és világitási elem, házbér, biztosítás, adó, postakiadásait, valamint a technikai és kereskedelmi hivatalnokok fizetését. A gyakorlatból, tehát egy nagy nyomdavállalat üzleti könyvei alapján megállapítja, hogy nézete szerint ezek általános százalékemelkedése a következő arányban történt: 1890-ben 9,4%, 1902-ben 11,6% és 1912-ben 14,5%-át tették ki a termelési önköltségeknek. *Es a kalkulációban mégis 54,2%-kal szerepelnek.* Mi tehát megállapíthatjuk — habár elismerjük az általános üzemköltségek lényeges emelkedését — nem sikerült neki teljes határozottsággal bebizonyítani, mennyi az emelkedés tényleges százaléka, mert a többi üzemköltség kimutatása „általános apró kiadások alatt” nyertek elkönyvelést. Ebbe meg sok minden belefér. Csak két tételt említünk fel, mely egy nagy vállalatnál tetemes összeget tehet ki: az ujévi ajándékok és proviziók tételét.

Ugyanily bizonytalan a gépszedésre vonatkozó következtetése. Igaz ugyan, hogy a gépszedésnek a kéziszedéssel szemben való előnyét is számítási példákon igyekszik bebizonyítani. Ezek a számítások azonban már azért sem lehetnek helytállóak, mert nem nyújtanak a minőségi különbségre felvilágosítást, mely különbség leginkább a nyomásnál és különösen a soröntőgépeknél jut kifejezésre. Amennyiben pedig a gépszedés a lapok előállítására előnnyel bír, az előnyt nem mi munkások, hanem részben a vállalkozó és részben az olvasóközönség élvezi, mert ugyanoly árért nagyobb terjedelmű olvasni valót nyújtanak neki a kiadók. Erre az üzleti verseny — mely, árszabályközösségünk dacára, a mi szakmánk mellett sem haladt el nyom nélkül

— készíteti őket. Ezt a kérdést — sajnos — szerző művében alig érinti. Pedig ha a gépek feltalálásának következtében beállott áralakulásoknak csak némi hatása is volt az emberek kulturális életére és így közvetve jólétük emelésére, ugy a szedőgépek üzembevétele nyomában beállott áralakulásnak feltétlenül van ily hatása. A nyomdaiparban beállott és ugyszólván nap-nap után fokozódó technikai tökéletesbülés sem nyeri dr. Bertenburg részéről azt a bírálatot, amelyet megérdemel és amilyent elvárunk attól, ki ily fontos kérdésnek, mint az árszabálynak hatása az árak alakulására, tudományos módszerű vizsgálatához fog. Bírálatában nem tud szabadulni az elavult manchesteri iránytól, mely a technikai előnyöket kizárólag a tőkés javára akarja kamatoztatni. Dr. Bertenburg egész természetesnek találja, hogy a berakókészülék feleslegessé tegyen egy segédmunkaerőt. Így nem csodálható, ha a gépmestereknek ama törekvésében, hogy a berakókészülékkel ellátott gépek közül csak egy gépet kelljen kezelniök, a technikai haladásnak gátját látja. Mint teoretikus, ki a gépteremben végbenő gyakorlati életből nem igen vehette ki részét, nem bírja megérteni, hogy valamely készülékkel felszerelt gép a gépmesterre több munkát és felelősséget ró, mint egy szimpla gép. Rajta is beteljesedett a fátum: Mindazok a tudósok, kik elméletileg, minden gyakorlati tudás és érzés nélkül, iparkodnak a nyomdaipar egyik-másik szövevényes gazdasági kérdését megoldani, kivezető ut helyett zsákutcába jutnak.

Annyi tény: Dr. Bertenburg nagy igyekezettel és elméleti vértézzel iparkodott a nyomtatványok kiszámításának titkát megoldani. Hogy e törekvésében hajtórést szenvedett, nem annyira rajta, mint iparunk sajátos viszonyain mult. Vigasztalásul szolgálhat neki, hogy e kérdésbe már sok szakembernek is beletörött a bicskája. Egyet mindenesetre sikerült bebizonyítania: *„A nyomdaipar az utolsó husz esztendő alatt ugyanazt az utat tette meg a kapitalisztikus nagyüzem felé, mint a legtöbb más, létjogosultsággal bíró ipar.”*

Mi, magyarországi nyomdai munkások, ezt nem igen akarjuk észrevenni. A szedőgép és a nyomdai gépek termelési aránya napról napra tökéletesbülésnek és hódítanak teret és mi e fontos kapitalisztikus megnyilvánulással alig foglalkozunk. Német és osztrák szaktársaink példája okulással szolgálhatna nekünk e terén is. Végül egy javaslatot is teszsek. Nem ártana, ha a *Grafikai Szemle* szerkesztősege a lapot bővitené egy *Nyomtatványkiszámítási rovat*-tal; a szakembernek ehhez is kell értenie s a *Grafikai Szemle* feladata e hiányt is pótolni. GRÜNHUT JAKAB

LESSING-ANTIQUA

MINT KÖNYV- ÉS CÍMIRÁS ELSŐRANGU!

WILHELM WOELLMER'S

BETÜÖNTÖDÉJE ÉS RÉZLÉNIAGYÁRA / BERLIN SW 48

CINKOGRAFIAI
 § MŰINTÉZET §

KOBLINGER GYULA

BUDAPEST, VII. KER.,
 CSENGERY-UTCA 22.
 TELEFON-SZÁM 14-61

KÉSZIT MINDENNEMŰ KLISÉKET MŰ-
 VEKHEZ, FOLYÓIRATOKHOZ, VALA-
 MINT ÁRJEGYZÉKEKHEZ, HIRDETÉ-
 SEKHEZ. ÉPÍTÉSZETI STB. TERVEKET
 FOTOLITOGRAFIAILAG SOKSZOROSIT

A t. szaktársak figyel-
 mébe ajánljuk ujévi üd-
 vözlőlap-pályázatunkat,
 amelynek feltételeit la-
 punk mult havi számának
 238. oldalán közöltük.

FISCHER ÉS MIKA BETÜÖNTŐDE R.-T. BUDAPEST

VI, RÉVAY-UTCA 6. SZ. TELEFON 28-62

Elvállal egész nyomdai berendezéseket. Célzerű és divatos
 könyv- és cimbetűkből nagy választékot tart. Készletben
 tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat,
 nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat
 a legjobb minőségben. Ajánlja szab. nyomdai vonalzó be-
 rendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 K

Jutányosan eladók új gépek szállítása által ellenértékben átvett
HASZNÁLT NYOMTATÓ GÉPEK
 igen jó állapotban, szakszerűen és jótállás mellett alaposan kijavítva

Wörner-féle körforgógép 16 oldalas, iker,	a négyoldalas ív formagysága	435×580 mm
Wörner-féle körforgógép 8	egyszerű,	404×560 mm
Augsburgi körforgógép 8	egyszerű,	420×580 mm
Augsburgi körforgógép 8	egyszerű,	580×840 mm

A fent felsorolt körforgógépek teljes és nagyobbrészt új tömöntődével vannak ellátva,

Augsburgi „Liliput“-gyorssajtó	355×530 mm zárókeret belmérettel, vasuti rendszer, 2 felrakó henger,
Wörner-féle „Hungária“-gyorssajtó	450×610 mm „ „ „ „ 2 „ „
Wörner-féle „Accidenz“-gyorssajtó	495×705 mm „ „ „ „ 2 „ „
Anger-féle gyorssajtó	690×980 mm „ „ „ „ 2 „ „
König és Bauer-féle gyorssajtó 690	1070 mm zárókeret belmérettel, körjáratu, 2 felrakó henger, 2 szánnal
Kaiser-féle gyorssajtó 735×1050 mm	zárókeret belmérettel, körjáratu, 4 felrakó hengerrel, 2 szánnal
Kaiser-féle gyorssajtó 980×1460 mm	„ „ „ „ 4 „ „ 4 görgőpálya
König és Bauer-féle vízszintes kirakóval bíró kromotípiái gyorssajtó 816 / 1215 mm	zárókeret belmérettel, körjáratu, 4 szánnal, egyesített asztal és hengerfestékezővel és 4 felrakó hengerrel.
Augsburgi duplagyorssajtó egy lengő nyomóhengerrel, 710×1020 mm	zárókeret belmérettel, megerősített vasuti rendszerrel, 2 festékművel és 4 felrakó hengerrel
Johannesbergi könyomdai gyorssajtó 70×90 cm	kőnagysággal, vasuti rendszerű, aut. nedvesítőkészülékkel

Kérje legújabb árlapjainkat!

Telefonhívás: 14-69. szám

WÖRNER J. ÉS TÁRSA GÉPGYÁR, BUDAPEST

LEGRÉGIBB GYORSSAJTÓGYÁR AZ
EGÉSZ BIRODALOMBAN. ALAPITVA
1848. GYÁR: MÖDLING. WIENI FIÓK-
TELEP: III, WEISSGÄRBERSTR. 22—24.

Mödlingi Gyorssajtógyár

ezelőtt: Kaiser L. Fiai R.-T.

Magyarországi képviselő:
Róna József mérnök, szerelő-
és gépműhelye, Budapest, III.,
Bécsi-ut 42. Telefon-szám 54-48.

Egyszerű könyvnyomdai gyorssajtók vasuti
és körmozgású menettel. Kromó- és auto-
tipia-gépek frontkirakóval vagy anélkül.
Rapid-gyorssajtók görgőjáráttal. „Doppel-
rapid“ Michle-rendszerű kétfordulatu gyors-
sajtók. Különleges körforgógépek gyártása.
Tökéletes kivitel, gyors és igen könnyű járás.
Különféle új és javított gépek nagy raktára.

WALDMANN FERENC

BUDAPEST, V,
FALK MIKSA-U.13

PAPIRGYÁRI RAKTÁR

CÉGJEGYZŐK: ACZÉL
MÁRTON, BILD LIPÓT.
TELEFON INTERUR-
BAN 96—19 ÉS 142—51

Allandó nagy raktár a nyomdászati
szakmában előforduló papirban. Több
előkelő papirgyár lerakata. Különleges-
ségek: különféle boríték- és levélpapir,
kromó-, illusztrációs nyomó- és könyv-
papirokból. Kívánatra papírmintákat
azonnal küldünk ingyen és bérmentve

MODERN KÖNYVKÖTÉSZET ÉS ARANYOZÓ MŰINTÉZET

KLEIN FERENC ÉS TÁRSA

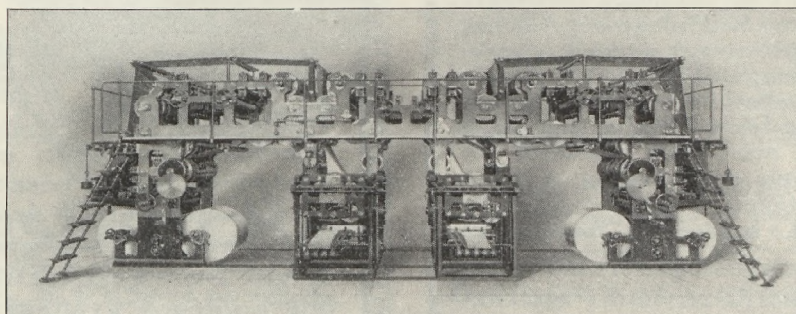
BUDAPEST, VI, DESSEWFFY-UTCA 43. SZÁM. TELEFON 54-46

SÁR, ZELINKA ÉS TÁRSA

Budapest, X. kerület,
Halom-utca 12. szám
Telefon József 1900

Vesz mindennemű papírhulladékot papirgyártási célra. Szállit
mosott és fertőtlenített géptisztító rongyot előnyös árban!

**VOGTLÄNDISCHE
MASCHINENFABRIK A-G**
PLAUEN I. V.
EURÓPA LEGNAGYOBB KÖRFORGÓGÉPGYÁRA

Gyárunk teljesen szalagnélküli,
négytekerceses körforgógépének
SPECIÁLIS KONSTRUKCIÓJA

Legújabb modell D. R. P.

Előnyei: a hajtató-készülék, valamint a nyomtató- és a festékező-művek könnyü hozzáférhetősége; célszerű szerkezete; legnagyobb teljesítő képessége; a papirtekercesek beemelése kényelmesen és gyorsan elvégezhető, mivel azoknak tengelyei minimális magasságban vannak beágyazva; üzemképessége és erős és tartós építése.

Mindenféle ujság-, színes-, illusztráció-, mű-, prospektus-, jegy- és hasonló nyomtatványok nyomtatására alkalmas körforgógépek, valamint automatikus, félig automatikus és egyszerű tömöntődei berendezések gyártása

Számítások és árvetések készséggel adatnak. Képviselő Magyarország és Ausztria részére
PAUL KEIL, WIEN XVIII., STERNWARTESTRASSE 25

BERLINI KŐ- ÉS KÖNYV-
NYOMDAI FESTÉKGYÁR

HANS WUNDER

G. m. b. H. Könyv- és könyomdai, fekete és színesfestékek. Legjobb minőségű *Germania*-hengeranyag bármely rendszerű gép számára (körforgógéphez is). Különlegesség: *Gloria*, (festékpóanyag), a festék lehuzódását meggátolja. Fénykék *Perga*, nagyon elterjedt s szívesen veszik. *Wunder*-fekete, fénylik és gyorsan szárad, ezért igen ajánlatos árjegyzékek nyomásához. Könyvkötőfestékek. Atnyomó-papírok: *Rekord*, berlini és transparent

VEZÉRKÉPVISELŐSÉG ÉS EGYEDÜLI RAKTÁR:
GOLDSTEIN ADOLF, BUDAPEST
VII, KAZINCZY-UTCA 32. SZÁM. TELEFON 23-41

RIGLER JÓZSEF EDE

PAPIRNEMÜGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST

Borítékok

minden nagyságban és minőségben kaphatók. Külön készítésű borítékok gyorsan és jutányos áron készíttetnek. Ablakboríték-különlegességek. Gyászkeretű borítékok készítése. A különféle borítékok gyártására a legmodernebb gépek állanak rendelkezésünkre

HERBST S. FOTOKEMIGRAFIAI MŰINTÉZET

Budapest, VIII, Bezerédi-u. 19 (saját ház)

TELEFON:
JÓZSEF 4-24. SZ.

A legtökéletesebb és legjobb gépekkel felszerelt műintézet eljogad minden a reprodukáló szakba vágó munkák kifogástalan kivitelét. Különösen ajánlja rézbe marattott címke-készítményeit mindennemű ipari célokra.

Különféle klisék
ipari célokra
raktáron

TELEFON:
JÓZSEF 4-24. SZ.

*A vésnök is komoly legény,
Javitgat a kép telegén.
Valósággal nagy szerencse:
Kéznél van a lupalencse.
Igy igazgatnak a képen,
Herbst S. klisé-műhelyében.*

Figyelmeztetjük
ciklus-
hirdetésünkre

MŰVÉSZI KIVITELŰ RAJZOK ÉS

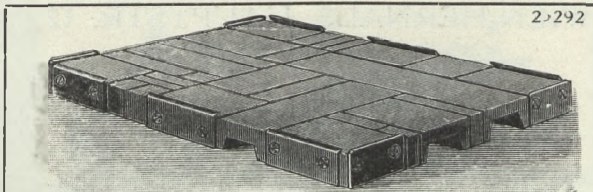

KÖNIG és BAYER-nél
BUDAPEST, VII. KAZINCZY-U. 32.
4-83: TELEFON: 4-83.

MINTÁK, AJÁNLATOK ÉS VÁZLATOK DIJ-
MENTESEK. FELVÉTEL HÁZON KIVÜL IS

Tömöntvény-alátétek.

I. Szorítókapcsok (facette) és ürpótlók,
pontos kidolgozásuk folytán a legelterjedtebbek és legkedveltebbek

Kvartoldal: 4 sarok, 2 középszorítókapocscsal és ürpótlókkal.

TELJES TÖMÖNTVÉNYALÁTÉT-KÉSZLETEK:			Márka
BI: 4 8° oldalhoz	à 11 17 cm sarokszorítókapcsok, ürpótlók		33.50
BII: 8 8°	" " " " " "		67.—
BIII: 16 8°	" " " " " "		134.—
BIV: 4 4°	" " " " " "		59.—
BV: 8 4°	" " " " " "		118.—
BVI: 4 folio	" " " " " "		109.—

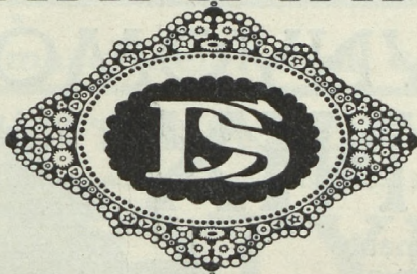
AZ ALÁTÉT-ÜRPÓTLÓK EGYSÉGÁRAI:		
„Blanco” alátét ürpótlók 1.00 négyzetcentiméternyi felülethez		25.—
Sarok- és középszorítókapcsok darabja, 4x4 cicerős.....		— 70
8x12 cicerős.....		1.—

II. Csatornás vasalátétürlapok,

mindenféle nagyságban és rendszerben gyártva. - Árak:
négyzetcentiméterenként 3 pfg. — 3 cicerős szorítókapocsa 35 pfg.
4 cicerős szorítókapocsa 40 pfg. — új hajócskák, darabja 55 pfg.

Kempewerk-gépgyár, Nürnberg

Különlegességei: tömöntvény, chemigrafiai és galvanoplasztikai
gépek és a nyomtatóiparban használatos mindennemű vasanyagok.
Magyarországi képviselő: GOLDSTEIN ADOLF grafikai szaküzlet,
Budapest, VII. kerület, Kazinczy-utca 32. szám. Telefon 23-41.

STEMPEL D

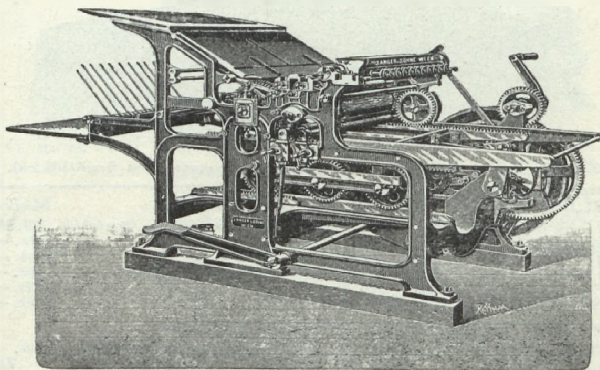
BETŰÖNTŐDE - R. T. - FRANKFURT AM MAIN
RÉZLÉNIAGYÁR

Gyártja a Mergenthaler szedőgépbefűtő kézi szedésre való használá-
sra. Galvanoplasztika. Vésnöki infézet. - Kiválóan szép és prakti-
kus újdonságok a modern nyomdai munkák kiviteléhez, úgymint,
könyv-, akcidens-, körlevél- és írófű befűkből, iniciálék, körzetek,
vignetták stb. Kivitel minden országba. Ékezetek minden nyelvhez.
Mintákkal készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselő

Silberer Adolf, grafikai szaküzlet
BUDAPEST, VII, AKÁCFA-UTCA 45 TELEFON 152-11

Josef Anger & Söhne

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE
WIEN-HERNALS, HAUPTSTR. 122

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és nyomdák, papírgyárak, könyvkötők, üzleti könyveket készítő gyárak, dobozgyártók részére legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel. Magyarországi képviselő

Silberer Adolf, grafikai szaküzlet Budapest, VII, Akácfa-utca 45. Telefon 152-11

CS. ÉS KIR. UDVARI BETÜÖNTÖDE,
RÉZLÉNIAGYÁR ÉS VÉSŐINTÉZET

BRENDLER KÁROLY ÉS FIAI

WIEN, VI. BEZ., MILLERGASSE 23.
Szállít teljes nyomda- és tömöntöde-berendezéseket a legmodernebb anyaggal a legolcsóbb és legkényelmesebb fizetési feltételek mellett

Magyarország és az összes Balkán államok
vezérképviselője:

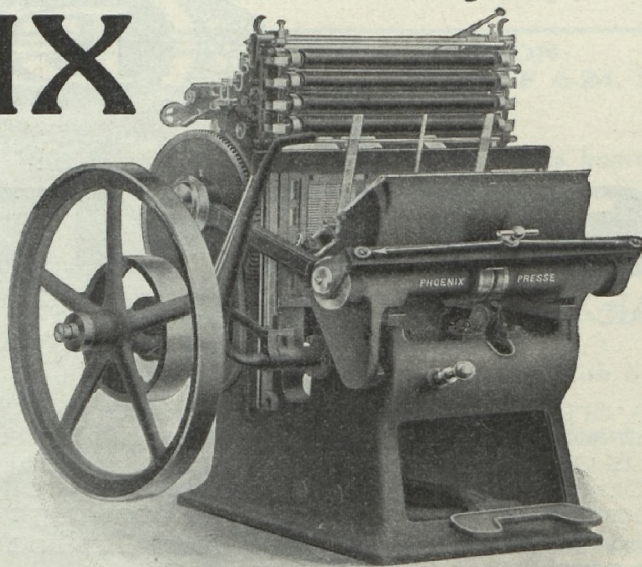
Tanzer Miksa grafikai szaküzlet, Budapest, VII, Akácfa-utca 50. sz. Telefon 13—70
Költségleírásokat és mintalapokat készíttünk díjmentesen rendelkezésre bocsájtunk

TÉGELNYOMÓ SAJTÓ PHÖNIX

egyszerű és legfinomabb
kivitelű nyomtatványok,
autotypiák, valamint
háromszinnyomások
préselések és
metszések részére

**J.G.SCHELTER
és GIESECKE**
Gépgyár · Leipzig

Vezérképviselő, Magyar-
és Lengyelország részére
Pollák Mór, Budapest V
Géza utca 3 I/1

Értékes szabadalmak

**MASCHINENFABRIK
AUGSBURG-NÜRNBERG &**

Augsburgi körforgógépek és gyorsajtók.

Kitűnő előnyük legegyszerűbb alkatás,
legnagyobb gyorsaság és kiváló biz-
tonság. — Eddig szállított mennyiség
10300 db körforgógép és gyorsajtó.

Képviseelő Ausztria-Magyarország részére

**Josef POLACSEK, Wien,
IV. kerület, Belvederegasse 3. sz.**

BHD

WOLFFER

MÖR

BUDAPEST-VIII-KER

HUNYADY-UTCA-32

KRISZTYÁN

TELEFON-JÓZSEF

552-ALAP-IV/4-1803

Mergenthaler Setzmaschinen-Fabrik G. m. b. H. Berlin, N. 4.

MINDEN TUDAKOZÓDÁSRA

az a felelet és a szakemberek bizonyítják, hogy a

LINOTYPE

szedőgépek a legelőnyösebbek és teljesítő képességük minden szedésnél a leg-
gazdaságosabb. A 8-féle típus nagy választéka és a folytonos ujitások, javítások
minden üzemhez alkalmassá teszik a Linotype-szedőgépet. — Mivel pedig a

MERGENTHALER-FÉLE KOMPLETT-BETÜÖNTŐGÉP

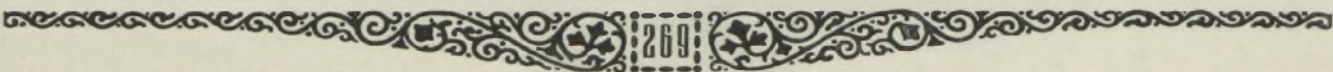
a Linotype matricáival teljesen azonos kéziszedéshez való betűket önt, minden
jó szakférfiu csak Linotype-szedőgépet rendel.

Vezérképviselő: Ausztria-Magyarország és az összes Balkán államok részére:

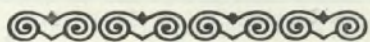
Gutenberg-Haus Gebr. Geel, grafikai szaküzlet

Wien VII, Lerchenfelderstrasse 37 MAGYARORSZÁGON KÉPVISELI: KRAMMER

Távírási cím: Geel Wien Fiókok: Budapest, Prága LIPÓT, BUDAPEST, VI, BAJNOK-UTCA 26. SZÁM

HENGERÖNTŐ-MŰHELY LAPOS ÉS KÖR-
FORGÓ-GÉPEKHEZ. OLCSÓBB ÉS JOBB
AZ OTTHONI ÖNTÉS NÉL

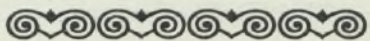
Első magyar könyv-
és nyomdai festék-
és hengeranyag-gyár

Berger és Wirth

Budapest, IX. ker., Márton-utca 19

Telefon: József 6-35

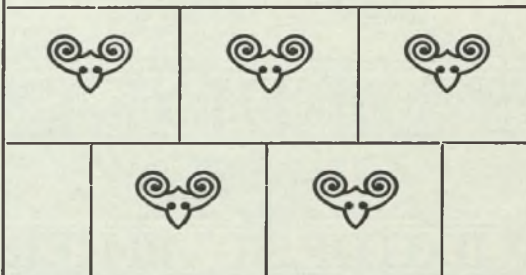
Ujság-, diszmű-, illusztráció-,
mű- és mindenfajta színes
festékek, kencék, bronzok a
grafikai iparágak számára.
"Bianka", "Patent" és "Vik-
toria" hengeranyagok koc-
kázott és sima táblákban.

TÖRZSGYÁR: LIPCSE, FIÓKGYÁRAK:
BARMEN, BERLIN, SZENTPÉTERVÁR,
FLORENZ, PÁRIS, LONDON, NEWYORK

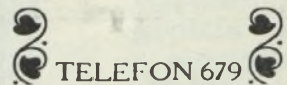
HERMANECI PAPIRGYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST VI, GYÁR-U. 38

GYÁRT: FINOM, FAMENTES
IRODAI ÉS MERITETT, RAJZ-
ÉS SZÍNES PAPIROKAT, STB.
ROTÁCIÓS PAPIR GYÁRTÁSA

AUTOTIPIA FOTOTIPIA

TELEFON 679

Készít horgany- és rézmara-
tású kliséket a legszebb ki-
vitelben. Házonkívüli felvé-
teleket, úgymint építmények,
gépek, tájképek, festmények
és iparművészeti tárgyokról a
legjutányosabb árak mellett.

FOTOLITO- GRAFIA

TELEFON 679

RÉZLÉNIAGYÁRTÁS, TÖMÖNTÖDE
ÉS NAGY MECHANIKAI MŰHELY

ELSŐ MAGYAR **B**ETÜÖNTÖDE

Dus raktárt tart magyar
és minden idegen éke-
zetű könyv-és címbetűk-
ből, valamint körzetek,
rézléniák és különféle
felszerelési anyagokból.

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, VI. KERÜLET,
DESSEWFFY-UTCA 32.
TELEFON 23-70. SZ.

GALVANOPLASZTIKA, ÓLOMZÁR-
GYÁRTÁS ÉS BÉLYEGZÖMETSZÉS

Teljes könyvnyomdai
berendezések — gyors-
sajtókkal egyetemben —
a legjutányosabb felté-
telek mellett, rövid idő
alatt foganatosíthatnak.

EGYETEMES TABELLAALAPZAT, CZETTEL ÉS BENDTNER SZABADALMA

JULIUS KLINKHARDT BETÜÖNTÖDÉJE ÉS RÉZLÉNYIA-GYÁRA LEIPZIG

LIEBIGSTRASSE 4-8

Modern és izlésees betük, körzetek stb. elismert elsőrendű kemény anyagokból. Tömönltöde, galvanoplasztika, bélyegmetszés, rézlényia gyár, véanöki intézet, azerszámgyár

Mintakönyveket szivesen küldenek a cég magyarors. képviselői

GROSZ ÉS KALLÓS

GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST, VIII, RÖKK SZILÁRD-U. 18

TELEFON JÓZSEF 40-02

Nyomdaberendezések minden nagyságban a legrövidebb idő alatt eszközöltetnek

GRAFIKAI SZAKÜZLET KAUFMANN GYULA

BUDAPEST, VII
KERTÉSZ-UTCA 48.SZ.
TELEFON-SZÁM 75-48

KARL KRAUSE

gépgyár, Leipzig

POPPELBAUM

cs. és kir. udv. betüöntöde

R. GERHOLD

rézmetező műintézetének
KIZÁRÓLAGOS KÉP-
VISELETE

KÖLTSÉGVETÉSSEL, ÁRAJÁNLA-
TOKKAL DIJTALANUL SZOLGÁL

Ne vásároljon semmiféle

*Ha bármilyen
gépjavitásra
van szüksége
szólítsa fel a
József 11-91
telefonszámot*

perforológépet, perforálóléniát, számláló és számozógépet lábhajtásra, kézi számozókészüléket, jegynyomó-, számozó- és füzőgépet, sodronyt, vágógépet, karton- és papirlemezvágóollót stb., mielőtt árajánlatot nem kérne a

Herrmann és Karig gépgyártól

Budapest, VIII. kerület, Mária-utca 24-26. szám

Admiral! Utolsó ujdonság!

*A legsikerültebb betüöntödei termék! Előkelő
metszése és formája miatt rendkívül hatásos!*

Wilhelm Woellmer's betüöntödéje

és rézlényia gyára : Berlin SW 48

Gleitsmann

Brüsszeli világkiállítás
1910: Grand Prix.
Turini világkiállítás
1911: versenyen kívüli
jurytag.

E. T.

**könyv- és
könyomdai festégyárak
Budapest**

Különlegesség: gyorsan száradó fekete festékek. Könyvnyomáshoz: CITO. Könyomás-hoz: PERFEKT. A festékek több minőségben és különféle árakban kaphatók. Színes festékek. Kencék. „Saxonia“ hengeranyag.

Képviseli: Tanzer Miksa, grafikai szaküzlet
Budapest, VII, Akácfa-utca 50. Telefon 13-70

10. WEINWURM-ANTAL

BUDAPEST, IV. KÁROLY-UTCA 3. SZÁM

ALAPÍTÁTOTY
1864

TELEFON 52
1700

KÉSZIT
CINKOGRAFIAI
CHROMO-
AUTOTIPIAI
KLISÉKET

LEGGONDOSABB
KIVITELDEN

HÁZONKIVÜLI
FÉNYKÉP-
FÖLVÉTELEKET

OLAJFESTMÉNYSZER
FÁRAGYAR ÉPÜLE-
TREN ÉS BELSŐ DE-
KORÁZÁSOKRA

ELSŐ
MAGYARORSZÁGI

FÉNYKÉPÉSZETI

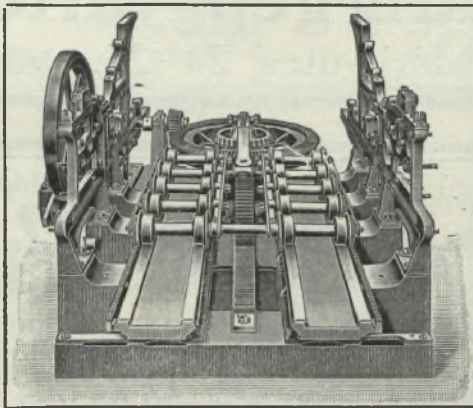
CINKOGRAFIAI

SOKSZOROSÍTÓ
MŰINTÉZETE

ELŐRŐRÖG
KÉPZÉS.

KÁROLY-UTCA 3. SZÁM BUDAPEST KÁROLY-KÖRUT SAROK

FREUND-BARÁT-FÉLE ÜGYNÖKSÉG ÉS GRAFIKAI SZAKÜZLET BUDAPEST, VII, AKÁCFA-UTCA 13. SZÁM

AZ ÖSSZES KÖNYV-, KÖNYOMDAI,
KÖNYVKÖTÉSZETI FESTÉKEK ÉS
CIKKEK NAGY GYÁRI RAKTÁRA

A DRESDENER SCHNELLPRESSEN-
FABRIK A.-G. COSWIG

PLANETA

TELEFON-SZÁM 82-35 GYORSSAJTÓINAK KÉPVISELŐJE

BUDAPEST **S** SZÉKESFŐVÁROS EGÉSZ TERÜLETÉNEK PALITÉRKÉPE.

1 : 15.000 méret. Nagysága 200×150 cm. Második kiadás. Enged. szám 13535/912. — A városligeti ártézi kut, budai hegység, Duna völgye földtani szelvényével. Igen jó szolgálatot tesz e térkép az alapfogalmak tanításánál, valamint a főváros megtekintésének előkészítésekor.

Ára vászonra vonva védőborítékban 25.— korona.
Ára vászonra vonva lécekkal 28.— korona.

BUDAPEST **S** 1:25.000 Méretű térképe

irodai célra készült s a legrészletesebb térképe a fővárosnak és a szomszédos községeknek. Tartalmazza az összes utcákat betűsoros névjegyzékkel. Így tehát alig nélkülözhető a tanári szobákban, igazgatói irodákban. Az iskolai kirándulások tervei-
nek összeállításakor jó szolgálatot tesz. Minden évben új kiadás.

Ára felvonatlan 1.40 K, vászonra vonva tokban 3.40 K, vászonra vonva lécekkal 4 kor. 40 fillér.

1. ábra. Vignetta egy amerikai újsághirdetésből.

TRUE GHOST STORIES

A MALIGN BUT UNSEEN FORCE WHICH PERVADED A HOUSE IN BROOKLYN AND BROUGHT DISASTER TO A PROMINENT CIVIL WAR VETERAN. The Story as Told by His Widow.

2. ábra. Külön megrajzoltatott cikkcím egy amerikai napilapból.

BE YOUR OWN LANDLORD!

Stop paying rent—live in a home of your own. How many times have you wished that you could? Figure how much you have paid your landlord during the last few years—compare this sum with the price of a comfortable home that you will see in Tribune Want Ads. But it's not too late—please don't think so. You can buy a home in the suburbs, and pay for it as you would rent. In time the home is yours. Many men who work in the city raise fruits, vegetables and chickens for profit, besides supplying the table. This helps to pay for the home quickly—then it's so healthful for the children. You want a bargain—that's why you should read Tribune Want Ads. Read them every day for profit.

3. ábra. Tipikus amerikai hirdetés a „The Tribune” című folyóiratból. Izléses szedésmunka; hasonló kivitelű hirdetések Amerikában rendkívül kedvelik.

4. ábra. Egy amerikai pezsgőgyárnak hatásos hirdetése. (Az amerikai hölgyek nem isznak... és ezért a hasonló tárgyú hirdetésekben férfialak szimbolizálja — az ivást, ellentétben az óvilági hasonló hirdetésekkel, amelyekben ugyszólván kivétel nélkül női alakoknak jutott e dicstelen szerep.)

Rain
Coat"
and
"Suit"
Days
Now
at
Tom's
Tom Murray

5. ábra. Egy rövid és velős szövegű rajzolt hirdetés, a betű erőteljes duktusa a rajzoló kiforrott rajzképességére enged következtetni

Mandel Brothers
 Fall opening
 all the week
 eclipsing all
 previous
 functions
 in the variety,
 charm and
 beauty of the
 foreign models,
 from masters
 whose art
 captivates and
 whose skill
 expresses the
 style thoughts
 of the times

6. ábra. Kombinált hirdetés a „The Chicago Tribune“ című folyóiratról. (Egy kéz rajzra nyomtatott sorokat ragasztottak és erről reprodukálták a klieét.)

Have You Clothes-Sense?
 Is this logic?
 Three men, A, B and C are unlike,
 D (a suit of clothes) fits A.
 It will fit B.
 And C.
 Absurd?
 Of course. But why don't you get
 your clothes made for you?
 Not to fit you after a fashion, but to fit
 you perfectly, distinctly, elegantly.
 In short our clothing, made-to-you-
 exact-measure by experts.
 "Your clothes make our customers pleased all over.
 Seems like they know for the first time what it means
 to be perfectly dressed. No trouble to please them
 with 3-40 designs to pick from. Your clothes are
 adding 100% to my business. It's safe enough, for
 me to guarantee perfect fitting and satisfaction."
 Apply your clothes-sense.
 Dress perfectly, yet economically.
 Prices \$18 to \$40.
 Ask our agent in your town.
 If you don't know who he is, write us.
Great Western Tailoring Co.
 CHICAGO.

8. ábra. Egy finom hatású hirdetés mintája az „Everybody's Magazine“ című közleményekből. (A szöveg mint azedélevo-
 nat pompás kivitelű rajzzal kombináltott.)

THE HUB
 Henry L. Sutton
 PRES.
 WORLD'S LARGEST CLOTHING STATE JACKSON QUINCY

—thinking things over
 oftentimes does a lot of good; it helps one to figure
 out the whys and the wherefores; have YOU ever
 asked yourself WHY it is that The Hub dominates
 the retail clothing world? WHY it is that so
 many thousands of Chicago men come to this store
 season after season to supply their clothing needs,
 and advise their friends to do likewise? there is a
 reason and every clothing buyer should know it;
 it is because The Hub satisfies; because The Hub
 sells none but the best clothing made in America; because
 The Hub's PRICES ARE LOWER as the logical result of a
 greater purchasing power; are you a Hub patron?

—autumn festival continues
 —men's suits, made of genuine
 Thelamum Mills black, ribbed, lined suit pure type silk hand-faded
 edges, also pure westerls in a variety of rich olive and green shades,
 with shadow and pencil stripe effects, and an immense assortment of
 novelty tweeds and velours in all the new shades and patterns. \$25 to \$40
 all sizes, including suits for stout and extra tall men; suits
 that would sell quickly for \$20 and \$22, festival price.

—men's three-quarter length fall
 overcoats, in a variety of pure wool fabrics, including plain gray and
 fancy striped westerls, richly Scotch chevrons in tan, brown, gray and
 fancy mixtures; also the ever popular short box covert cloth topcoats,
 in all the shades of tan and gray, as well as fancy stripes and
 desirable mixtures; splendidly tailored garmen, worth \$20 up \$14
 and \$22, special festival price.

—the man who wishes to pay \$25
 for his suit will find here the most comprehensive showing at this price
 made by any house in America; every prominent make represented;
 newest fabrics, in black and white effects, and olive, tan \$25
 brown, fawn and green shades; also silk lined serge and
 black unlined westerls, at the low price.

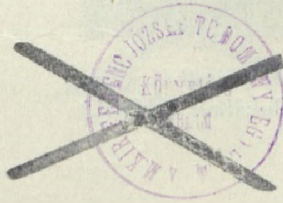
—men's trousers, in gray westerls,
 narrow and broad stripe effects; also all-wool tweeds, in a variety of
 attractive brown shades; every pair tailored in the latest fashion, with
 wide silk throughout and cut in either extreme or conservative style
 regularly worth \$4 and \$4.50, The Hub's special festival price. \$3.35

—ON
 The Hub's ex-
 traordinary
 display of
 clothing is
 really a
 great variety
 of makes,
 that is
 offered by
 the world's
 largest
 store of
 men's
 clothing
 in
 Chicago.
 The Hub's
 clothing
 is really
 a great
 variety
 of makes,
 that is
 offered
 by the
 world's
 largest
 store of
 men's
 clothing
 in
 Chicago.
 The Hub's
 clothing
 is really
 a great
 variety
 of makes,
 that is
 offered
 by the
 world's
 largest
 store of
 men's
 clothing
 in
 Chicago.

7. ábra. Egy ruha-nagykereskedés szembeötlően túltöltött hirdetése, mely
 ennek dacára is harmonikus és nyugodt hatású. (Erősen kicsinyítve.)

No Veneers
Tobey Handmade
Furniture
 is made of solid woods
 of beautiful grain and
 firmest texture. You
 should see our displays.
The Tobey
Furniture Company
 CHICAGO - NEW YORK

9. ábra. Hirdetés-példa; tervezője egy kiváló
 betűrajzoló.

Air-cooling doesn't cool, eh?
 How about that 15-day Franklin record from San Francisco to New York—4500 road-miles in August weather—600 miles through the Great American Desert. Could any other automobile have done it?

Send for the book. Franklins are \$1800 to \$4000.
 H. H. FRANKLIN MFG. CO., Syracuse, N. Y. Member Association Licensed Automobile Manufacturers

FRANKLIN

10. ábra. Egy hatásos hirdetés (pillanatfelvétel és liszta sorszedés kombinációja).

Where the Yiddish Dusers
 ACTORS AND ACTRESSES, AUTHORS
 AND AUDIENCES THAT SWARM ALONG
 THE BOWERY AND ASSIST AT
 EXTRAORDINARY DRAMA

11. ábra. Külön megrajzoltatott cikkek egy amerikai napilapból.

A Distinguished Paper for Business Correspondence

Strathmore Parchment

EVERY man who has had occasion to buy good paper for advertising booklets has the words "Strathmore-Mittineague" stamped on his mind as the symbol of quality. It is only natural that the "Strathmore Quality" papers—made at Mittineague, on the River Agawam, in Massachusetts—should make a deep and lasting impression on any man who loves to see and handle beautiful paper. Now, the selection of a paper for business correspondence is as important as any other advertising work. The paper must rightly represent the business which trusts its reputation to its correspondence. No paper ever made in any mill is so worthy to represent a good business house as "Strathmore Parchment."

WHEN you go to your printer, lithographer or engraver and ask for samples of "Strathmore Quality" papers, he will show you not only "Strathmore Parchment" but many other Strathmore papers of various grades, various colors and various finishes, including the popular fabric finish. Oh, we will send you a big red-bound

book, 6 3/4 x 9 1/2 inches, showing 104 kinds of "Strathmore Quality" writing papers. To secure this book, which costs us seventy-five cents, you must write for it upon your business stationery, indicating that you have the selection of correspondence paper for a business house of sufficient importance to use "Strathmore Quality" papers.

MITTINEAGUE PAPER COMPANY
 MITTINEAGUE, MASS., U. S. A.

The "Strathmore Quality" Papers

12. ábra. Egy amerikai papirkülönlegességi gyár hirdetése a „The Inland Printer” című szakfolyóiratból.

English Silver and Sheffield Plate (Antique Pieces)

The choicest examples offered in the English market during the current year are now assembled

At Cowan's

13. ábra. Sorozatos hirdetés (szedés és rajzolt betűk kombinációja).

ANY who are interested in Rookwood may care to know that the pottery is open to visitors daily, except on the afternoon of Saturday, which is always a half holiday. The ride from the Cincinnati Postoffice on the Zoo and Eden Park line takes less than ten minutes, in-

14. ábra. Kezdőoldal egy pompás kivitelű prospektusból. (Amerikában az antikvaszedést előszeretettel kombinálják fraktur címsorokkal.)

A MILLION-DOLLAR-BOOK

FIRST PUBLICATION OF THE
 EXQUISITE COLLECTION OF
 MINIATURES OF J. PIERPONT
 MORGAN WHICH HAVE
 ASTONISHED THE CROWNED
 HEADS AND ART EXPERTS
 OF THE WHOLE
 WORLD.

15. ábra. Egy különlegesen megtervezett sorcsoport példa a „The Newyork Herald”-ból

KLISÉKET
KÉSZÍTŐ
MŰINTÉZET

WOTTITZ MANFRÉD

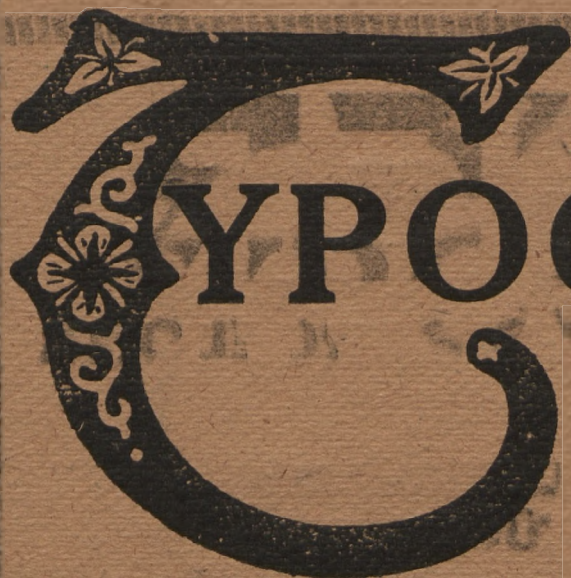
Budapest, V, Bálvány-utca 12. Telefon 18-99.
Dombornyomásokhoz való stanznik, fototipiák,
kemigrafiák, autotipiák, klisék három- és négy-
szinű nyomáshoz. Fényképfelvétel házon kívül

VILÁGHIRŰ KÖNYVNYOMDAI
FESTÉKGYÁR

BEIT & CO HAMBURG

FŐKÉPVISELET ÉS ÁLLANDÓ RAKTÁR
MÜLLER TESTVÉREK
BUDAPEST, VI, DÉVAI-UTCA 21. SZÁM

Az egyszerű, áttekinthető szerkezet,
a rendkívül szilárdalkatrészek, vala-
mint a kitűnő soröntés biztosította a

YPOGRAPH

szedőgépnek igen nagy elterjedését.
Az önműködő osztószerkezet ezt a
sorszedő és öntőgépet sokkal jöve-
delmezőbbé teszi, mint ahogy már
eddig volt.

Typograph G.m. b. H. Setzmaschinenfabrik Berlin NW. 87
Hultonstraße 17/20

Magyarországi képviselő: ADLER J., Budapest, IX. kerület, Ráday-utca 4. szám.
Budapesti képviselő: TANZER MIKSA, Budapest, VII. ker., Akácfa-utca 50. szám.

A világ legrégebb, leghíresebb és
legnagyobb nyomdai festékgyára

Lorilleux Ch. és Társa

Iroda és raktár: Budapest IV, Ferenc József-rakpart
27. szám. Telefon 37-58 és 93-29.

Alapítva 1818. évben.
13 gyár és 60 lera-
kat az egész világon.
Az 1899. és 1900. évi
párisi világkiállításon
versenyen kívüli jury-
tag. Grand Prix: St.
Louis 1904, Lüttich
1905, Milano 1906 és
Brüsszel 1910. évben

Magyarországi gyár: BUDA-
FOKON, Budapest mellett.

Fekete és színes festékek a kő- és könyvnyomdai, könyv-
kötészeti és valamennyi grafikai szakma részére. Arany-
és ezüsfestékek. Másolófestékek. Hengeranyagok és azok
öntése. Kencék. Preparált papírok könyvdák részére.

BAUER

FRANKFURT A. M. ÉS BARCELONA

ALAPITVA 1837

**A LEGRÉGIBB ÉS LEGSZÁLLÍTÓ-
KÉPESEBB BETÜÖNTŐDE**

**300 MUNKAS ÉS HIVATALNOK · LEGMAGASABB
KITÜNTETÉSEK: ÁLLAMI-ÉREM, GRAND PRIX STB**

Vezérképviselőlet Magyarország részére:

HORVÁT LAJOS, BUDAPEST, VI. DÁVID-UTCA 8